

КРОЗ ВЕКОВЕ

РИБЉЕ УЛИЦЕ

За време енглеског владара Едварда III (1327—1377) био је uveden специјални намет на дососе. Наиме, за сваког уловљеног лососа риболовац је мо-

рао да плати „порез“ од пола цента. Тај новац одлазио је у државну касу а употребљаван је за калдрмисање и попљочавање улица у енглеским градовима.

ПРВИ ЧИСТАЧ

Године 1270. градска управа у Паризу поста вила је свог првог чистача улица. Нешто касније, 1348. године краљевским указом наређено је грађанима да се сами старају о чистоћи својих улица, а градским стражарима, „сержанима“, стављено је у дужност да убију сваку свињу коју нађу на улици. Као награду, стражари су добијали свињску главу, а остало је одлазило болницама за исхрану болесника.

СМРТ ЗБОГ ЦИПЕЛЕ

Египатски султан ел Хаким прогласио је за злочин, који се кажњава смрћу, свако продавање ципела — женама. За време читаве његове двадесет петогодишње владавине

(996—1021) свим женама у његовој земљи било је забрањено да излазе из својих кућа. Да би их у томе спречио, султан је забранио да се женама продају ципеле.

У ОВОМ БРОЈУ: *Песник Њејош као оснивач црногорских финансија. Речник васионској доба. Анејдоше. Фаншас-шика и реалноси. Мој ошац, Томас Едисон.*

НАЈСТРАШНИЈИ ТРЕНУТАК

У овој шаливој приче чланови једне експедиције причају о најтежим тренуцима из свог живота. Цела прича на крају добија забаван и духовит тон

пушком и филмском камером на све врсте степских дивљих звери, на жирафе, антилопе, водене коње, најређу пернату дивљач — после таквог живота који већ готово као слика из сна тоне у прошлост, сутра ће се сапутници вратити у прозаичан свет цивилизације.

Сад су у тужном расположењу пред расанак седели уз вечерњу логорску ватру. Изнад тамноплавих обронака далеког Килиманџара лебдели су лепршави облаци док се бели врх Кибо са својим горостасним глечером јасно и оштро оцртавао на тамном небу.

др Пери. Нећемо уопште знати одакле да почнемо с нашим причама.

— Лаици се обично прво интересују за страшно и језиво у Африци — рече др Краус.

— Ни у томе нећемо оскудевати — додаде поносно храбри камерман Санди. — Што се мене тиче морам рећи да је најстрашнији тренутак био онај када сам на Ровуни снимао чопор слона. Ви сте већ били прешли реку а ја сам се с мојим помоћником још налазио на левој обали. Чопор огромних животиња изненада је променио правац и ми смо захваљујући само томе што смо се увукли дубоко у неку рупу, избегли сигурну смрт.

— За мене — започе др Пери — био је најстрашнији тренутак када сам приметио да сам залутао у бамбусовој прашуми а нисам имао могућности да вас обавестим о томе.

За асистента др Свена је било најстрашније када је у бескрајној шуми покушао да улови диван пар леопарда — али је коначно изгубио сваку оријентацију. Тек после два дана, већ готово полудео од страха, нашао је пут и вратио се експедицији.

— То је више мање била

ваша грешка — примети др Краус. Не сме човека да заведе његова ловачка страст. Али када сам се ја у степи код Усокеа нашао очи у очи са огромним лавом и видео како се он спрема на скок — циљао сам мирно и хладнокрвно — а када је моја пушка једноставно отказала — тај тренутак господо, можете ми веровати, био је најстрашнији који сам у животу имао.

Професор Томсон замишљено испразни своју лулу а др Свен, управивши на научника поглед пун дивљења запита:

— Можда вам, господине професоре, тешко пада да утврдите који је тренутак за вас био најстрашнији.

— Не, не — насмеши се професор. — Знам то сасвим тачно.

Сви заинтересовано погледаше у њега.

— За мене — настави он — био је најстрашнији тренутак када сам сасвим дубоко у степи, стотине миља далеко од сваке везе са Европом, изненада помислио на свој стан у Лондону и сетио се како сам при одласку заборавио да затворим славину у купатилу.

Велика експедиција била је завршена. Група научника се спремила за повратак из Африке. После недеља и месеци једног такође нестварног живота у жарким данима и кристалним тропским ноћима, после улагања последње снаге мишића и разума у борбу против лавова и леопарда, после лова

Логор је био подигнут код једне групе високих палми. Носачи, високи, снажни људи из племена Масан радили су равнотније него иначе. — Радују се што ће ускоро кућама. Кад дођу у своја села имаће својим женама шта да причају — примети професор Томсон. — Као и сви ми, — допуни

Једна енглеска фабрика намештаја упутила је овакво писмо једном свом купцу: „Министар трговине је смањено на половину требовање које смо му послали на потписе — због тога нисмо у стању да вашу поруџбину (20 храстових столица) испо-

ручимо у потпуности већ само половину, то јест десет. Најлеште вас зато молимо да нам упутите друго писмо са наруџбином за још 20 столица. Кад нам министар буде и ту количину смањено на половину, моћи ћемо вашу жељу да испунимо како треба“.

Нису у стању...

Јастребова заблуда

Веома волим лов на тетребе, пише совјетски професор природних наука Туров. У шуми је тако тихо и лепо. Рано, тек што зора заруди, дозивају се тетреби. Мелодичним писком мужјак дозива женку.

Малом коштаној пиштаљком, имитирајући глас мужјака, може се тетреб домамити сасвим близу. Тетреб, као и многе друге птице, љубоморно чува и брани онај део шуме где се храни и где са женком подиже своје птиће.

Због тога, ако га обманете пиштаљком, тетреб ће се одавати и долетети сасвим близу. Слетевши на грану и раширивши реп он ће покушати да погледом открије где се скрива други тетреб, узурпатор његовог „имања“.

Једном сам ловио у тајги, на обали Байкалског језера. Тек што сам почео звиждаљком да подражавам птичји глас, тетреб ми се одавао али је због нечег сместа ућутао.

Сео сам под јелку и стао да чекам. У таквим случајевима птицу треба мамити у великим размацима,

јер је тетреб веома опрезан. После дуге паузе поново сам почео да имитирам тетребов глас. Наједном, изнад другог краја стазице крај којег сам седео појавио се, у муњевитом лету, јастреб-препеличар. Један трен само — и јастреб је налетео на мене. Ударом сам га руком и оборио га на земљу. На жалост, ни сам успео да га ухватим. Он се спретно подигао и нестало међу дрвем.

Други пут, кад сам опет мамио тетребе, негде иза мене, уз једва чујно шуштање крила, појавила се нека сенка и ја сам, кроз каплу, осетио снажан ударац по глави. Брзо се обазревши, ја сам само за трен угледао како одлеће један јастреб-препеличар. Он се такође преварио: за звук моје пиштаљке поверовао је да је глас тетреба.

Оба ова случаја доказују да се у густој шуми птица-грабљивица при брзом нападу руководи не толико видом, колико слухом и да може сасвим тачно да одреди место где се налази њена жртва.

КАРОЛИНА ДОУСОН
ИЗ МОБИЛА (САД) ЗНАЛА ЈЕ КАД ЈЕ ИМАЛА 16 ГОДИНА СВА ШЕКСПИРОВА ДЕЛА НАПАМЕТ

АКЦИЈЕ
ЈЕДНОГ ЕНГЛЕСКОГ РУДНИКА ЗЛАТА БИЛЕ СУ У 17. ВЕКУ У ОБЛИКУ МЕДАЉА ОД КОЈИХ ЈЕ СВАКА САДРЖАВАЛА ЗЛАТА У ВРЕДНОСТИ ОД 25 ХИЛЈАДА ДИНАРА

КИНЕСКИ ЗАМАК
У ПАРКУ КРАЉЕВСКОГ ДВОРА У ДРОТНИНГХОЛМУ (ШВЕДСКА) БИО ЈЕ ПОДИГНУТ ЗА ЦИЈЛО ЈЕДНУ НОЋ.

Ripley's - Веровалти илти не!

ПОХУТАКАВА
ДРВО С ПУРПУРНИМ ЛИШЋЕМ УПОТРЕБАВА СЕ НА НОВОМ ЗЕЛАНДУ УМЕСТО НОВОГДИШЊЕ ДЕЈКЕ

ПАРАДАЈЗ

КОЈИ ПОДСЕГА НА ЧОВЕЧЈЕ ЛИЦЕ НАШАО ЈЕ АЛЕКСАНДЕР ДИОНС ИЗ ГАРДЕН СИТИЈА (САД)

ДВОБОЈ ЛЕПЕЗОМ

ЈАШИЦОНЕ

НАЈВЕЋИ ДУЕЛИСТА У ИСТОРИЈИ ЈАПАНА НИКАД НИЈЕ НОСИО НИ ОКЛОП НИ ШТИТ А МАЧ ЈЕ УПОТРЕБАВАО САМО ЗА ПОСЛЕДЊИ, СМРТНИ УДАРАЦ. СВОЈЕ ОКЛОПОМ ЗАШТИЋЕНЕ ПРОТИВНИКЕ ЗВУНИЦАО ЈЕ МАХАЊЕМ ЛЕПЕЗЕ!

КАО ПОСЛЕ ОЛУЈЕ

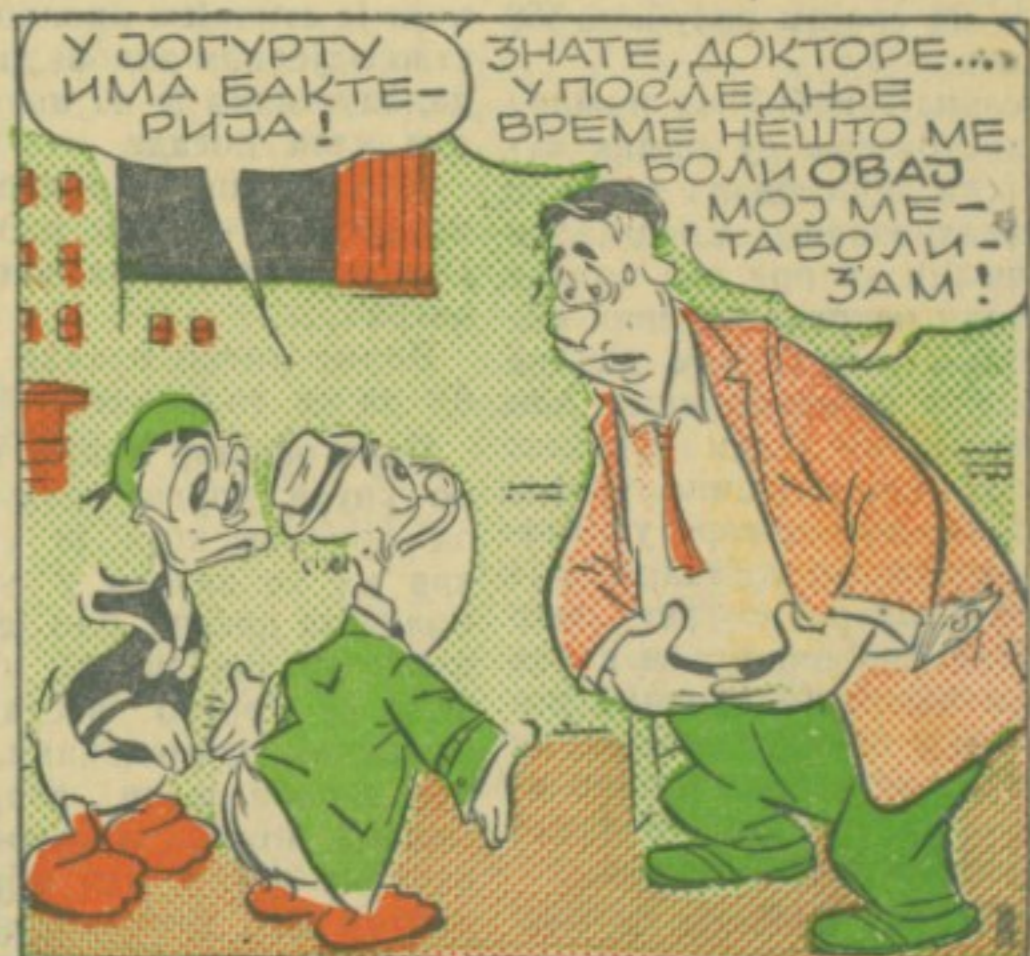
Лако и слободно дише се у шуми после плахе кише праћене грмљавином. Песничке описе мирисног шумског ваздуха наука сасвим прозично објашњава: после олује у ваздуху се овешава количина озона. А озон убија непријатне мирисе — загад дима и ли тешке мирисе у кухињи. У Совјетском Савезу производе се апарати који у друштвеним и клубским просторијама „заменују“ природу и чине да ваздух у њима мирише као шума после кише. Апарати су добили име озонатори и за 24 часа непрекидног рада потроше електричне енергије за свега једну копејку.

Лековити ваздух

Ако имате кијавицу или бронхитис, астму или висок притисак, лекар ће вам саветовати да удишете негативне наелектрисане честице ваздуха — аеројоне. Они убрзавају зацељивање рана и ожиљака.

За „домаћу производњу“ аеројона у Совјетском Савезу се производе аеројонизатори. Принцип на коме раде је следећи: мали електромотор разбија воду у водену прашину. Вода се електрише и заједно с ваздухом убацује у цев за распрскавање. Сваке секунде апарат избацује милијарду ових лековитих честица.

ДАЛЕКИ ИСТОК СЕ МОДЕРНИЗУЈЕ

Слика представља унутрашњост токијске подземне железнице која је недавно изненадила свет због својих најновијих техничких достигнућа каквих бар за сада још нема нигде у свету. То је први теледириговани метро којим управља електронски уређај из централе. Воз уопште нема возача већ се сам креће просечном брзином од 67 километара на час. У вагону на слици види се при дну — код улазних врата — кондуктер који даје карте и који одржава везу са централом из које се управља целим возом.

СВАКОГ ДАНА НОВА КОШУЉА

Мушкарци ће моћи сваког дана да имају на себи беспрекорно чисту белу кошуљу. Једна енглеска фирма је пустила на тржиште мушке кошуље од папира које после употребе не одлазе у машину за прање веша него на сметлиште Папир који се употребљава за шивење ових кошуља појачан је најлоном.

Посао је посао

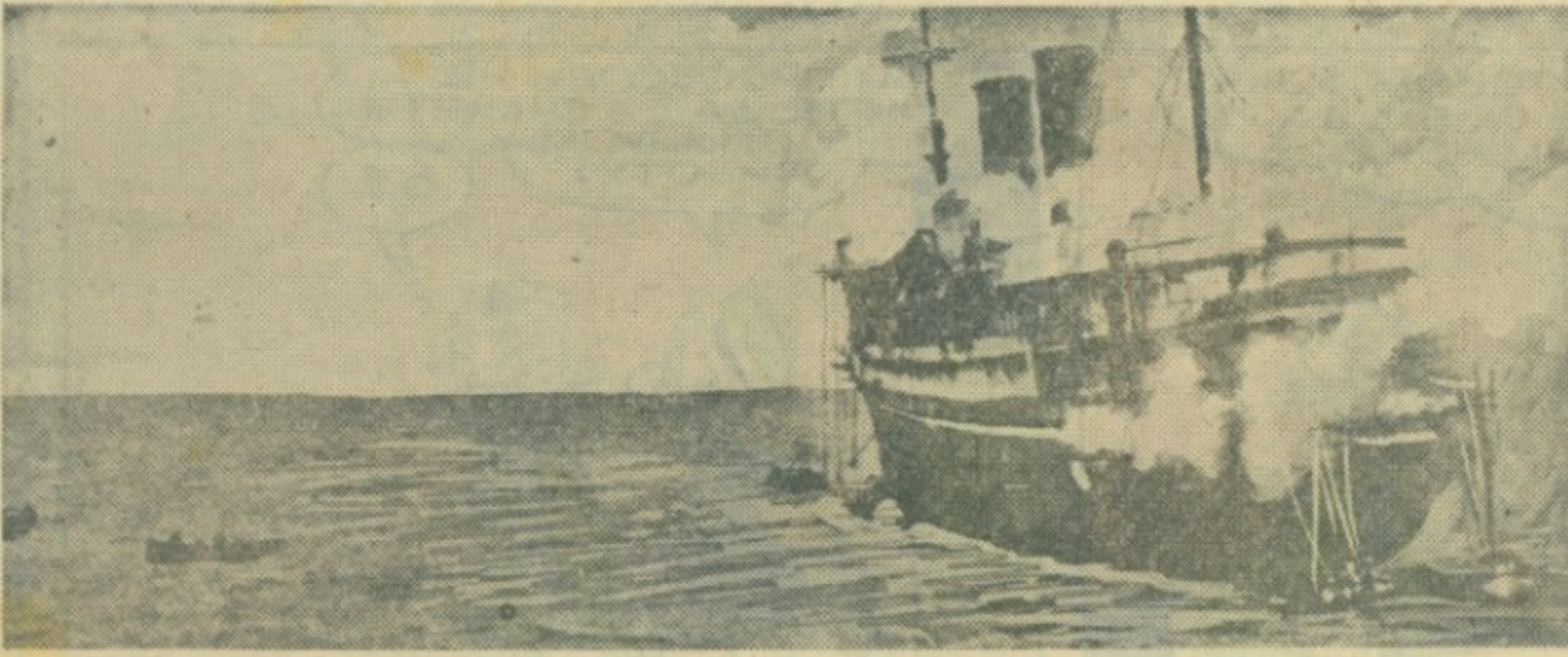
Позната компанија спавалих кола Кук, почела је да се бави новим пословима: изнајмљује туристима сопствени аутомобилски возни парк. За неколико стотина марака, према релацији, може се добити један Фијат 600 на десетодневну употребу. У цену је поред коришћења аутомобила, урачунато и осигурање и авионска карта од Франкфурта до места поласка као и повратна авионска карта до Франкфурта.

ТЕМПО

О становницима швајцарског града Берна прича се — с правом или не — да су најспорији људи на свету. Једног дана изашао је неки Цицли, грађанин Берна, у поподневну шетњу. Кад се вратио кући лице му је

било црвено од узрујаности. Када је пред кућом угледао своју жену изненада је стао, окренуо се — и згаздио пужа иза себе. — Али, човече, шта то чиниш? — упита га прекорно жена. Јадни пуж ти није ништа учинио. — Ништа? — разбесне се Цицли, — он ме прогони већ читаво после подне.

ПОСЛЕДЊИ ПРЕЖИВЕЛИ НАПУШТАЈУ БРОД „МОРО КАСТЛ“ КОЈИ ЈЕ НАГНУТ НА БОК

УКЛЕТИ БРОД

ЗРНА ЗНАЊА

ИЗ ЗБИРКЕ ЧИКА СТАЈЕ

Лењивци нису само они који не раде, већ и они који могу боље да раде (Сократ).

Човека не треба дуго оставити без посла, да га инстинкт не би одвео на стрампутницу (Хилар).

Обични људи раде да им прође време, а интелигентни и даровити да им то користи (Шопенхауер).

Треба помоћи оном који не ма, а не оном који оставља настрану (Сенека).

Најкраћи пут је рационалан, али не увек и разуман (М. Аурелије).

У води можеш видети своје лице а у вину можеш продрети до срца другог (пословица).

Не дозволи никоме да завире у твоју кесу и душу (пословица).

Капетан брода је предочио трагедију. За шест часова су 134 човека изгубила живот у пловској буктињи

Луксузни амерички путнички брод „Моро Кастл“ од 11.520 тона подигао је сидро и 5. септембра 1934. годне не испловио из Хаване ка Њујорку. „Најбезбеднији брод“, како је сматран, осигуран против пожара и потапања и најлуксузније опремљен — носио је на својим палубама 558 путника.

У случају избијања пожара сва постројења су одмах аутоматски дејствовала да би се он локализовао. Специјални стручњаци су пре ове војне испитали исправност свих механизма и утврдили да све савршено функционише. Али направили су један пропуст: није испробан једино уређај за откривање пожара у великом салону. То уосталом није ни било потребно, зато што је салон био опремљен специјалним челичним вратима која су се, у случају пожара, аутоматски затварала и тако изоловала ватру која је затим могла бити лако угашена.

Читав тај алармни и безбедни уређај изгледао је савршено у реду и путници нису хтели ни да саслушају препоруку шта треба чинити у слу-

чају да пожар на броду избије.

Брод је већ три дана пловио ка Њујорку. Време је било лепо и сунчано, море тихо. Путници су се сваке вечери забављали уз звуке оркестра.

Тајанствена смрт капетана

Уочи дана кад је брод требало да уплови у њујоршку луку, капетану брода Роберту Вилмоту је изненада позлило. Добио је срчани напад. Одвели су га у кабину. Још док је могао да говори позвао је свог првог официра Вилијама Вормса и тихим гласом му рекао:

— Јако сам забринут, плашим се...

Нешто пре пола ноћи први официр је констатовао да је капетан подлегао срчаном удару.

Три часа доцније, Вормса који је стицајем околности по стао одједном заповедник брода, зауставио је на палуби један члан посаде.

— Капетане, — рекао је тихо морнар — дим избија из једног вентилатора, као да је ватра...

Вормс хитно издаде наредбу да се то испита.

Први официр Хекнеј се журно упути другом палубом и од призора који је угледао крв му се застиди у жилама. Салон за писање био је у пламену: дрвени зидови и намештај су просто нестајали у ужареним пламеновима. Официр зграби један апарат за гашење пожара и уперив млаз пене ка ватри, али убрзо га одбаци као бескористан, јер је пламен захватио целу просторију.

Објављена је узбуна. Људи су са шмрковима навалили у просторију пролазећи кроз ве-

ГРУПА ПРЕЖИВЕЛИХ С БРОДА „МОРО КАСТЛ“

лика челична врата — а забораули су чему она стварно служи.

Огњени полип

Ватра је избила у салону за писање а могла је аутоматски да буде угашена за непуних 30 минута. Али то није учињено јер нико није био одређен да тада аутоматски затвори врата.

Настала је паника. Ватра се ширила, уништавајући све пред собом: намештај, крму, степенице, вентилаторе. Уз страховиту јару као неки огромни огњени полип ватра је провлачила изненадно и неочекивано своје пипке спада — појављивала се у отворима лифта, кроз бочне прозоре, и кабинама, претварајући брод „Моро Кастл“ у пловачицу. Људи, жене и деца, били су густим облацима дима сатерани у безбедније делове брода, из којих су им се, као муње, претећи све више приближавали језици пламена.

У хаосу и буци избеумљених крикова изгубљених ланова породица, појединци су голим рукама гасили пламен који је обухватао чамце за спасавање, а они којима је одело већ било у пламену, подудели од бола, трчали су као запаљене буктиње, ваљали се

по палуби, или скакали у море, где су нестајали под масивним трупом брода.

Борба за места у чамцима за спасавање приказала је право лице људи: свако је гледао само себе да спасе. Један путник је претио великим ножем, који је узео из кућице, и нико није смео да му се приближи док је он секао ужад којима је један чамец за спасавање био причвршћен. Хтео је сам да се спасе, али није успео јер се чамец, празан, стрпоштао у море.

Онда је дунуо још јак ветар који је пренео ватру и на друге палубе.

Загонетка је остала

Прошао је читав сат како је ватра уништавала „Моро Кастл“ када је упућен први позив за помоћ, јер капетан Вормс није то дозвољавао верујући да ће пожар бити угашен. А кад је упућен први и једини сигнал СОС, брод који се налазио неких 20 миља јужно од Скотланд Лајта, није могао још дуго да се одржи. Неколико минута доцније, изгореле су и батерије на отпремнику.

Машине, пумпе, крма — све је престало да ради. Брод је буктао у пламену неких 20 миља далеко од куле светиље у Њу Џерсију.

Прошло је још 30 страховитих минута, док није стигао први спасилачки брод „Андреја Лукенбах“, у пратњи чамца са спасилачким екипама.

Отвори на боковима брода били су затворени лешевима путника који су кроз њих покушали да се спасу. Двадесет људи умрло је на тим „прозорима наде“. Других 114 путника нашло је мрт у пламену који је те ноћи уништио брод „који ватра не може сагорети“.

Да ли је капетан брода Гилмот стварно умро од срчаног напада, или је био отрован а на броду затим подметнута ватра, као што су поједини људи веровали, остаће тајна коју ни истражни судија није успео да одгонетне.

ТОПОВИ И КОЊИ У КОРПАМА

Други артиљеријски тивизион II корпуса добио је крајем 1944. године задатак да што хитније пређе из Никшића у Пљевља. За прелазак преко Таре стајао им је на располагању слав. Али њиме је прешла само прва група артиљераца јер се при повратку откинуло уже, матица је слав захватима и разбила га о стеее.

Артиљерици нису имали времена да праве други слав. Решили су да премосте реку жичаром. С људима и топовима је било лако. Али како натерати коње у отворену корпу, у ствари на дрвену подлогу нешто већу од два

метра која је висила на четири штанге о-жици? До витљиви артиљерици су спустили корпу тако да је једном страном била ослоњена на обалу, затим су привели једну од најмирнијих мазги, покрили јој главу ћебетом и окренули је неколико пута да би изгубила оријентацију. Тада су је полако навели на под корпе и пре него што је жичара стављена у покрет скинули су јој са главе ћебе. Под животињом је хучала река и преплашена мазга није смела да се макне до друге обале.

На тај начин су пребачени сви коњи.

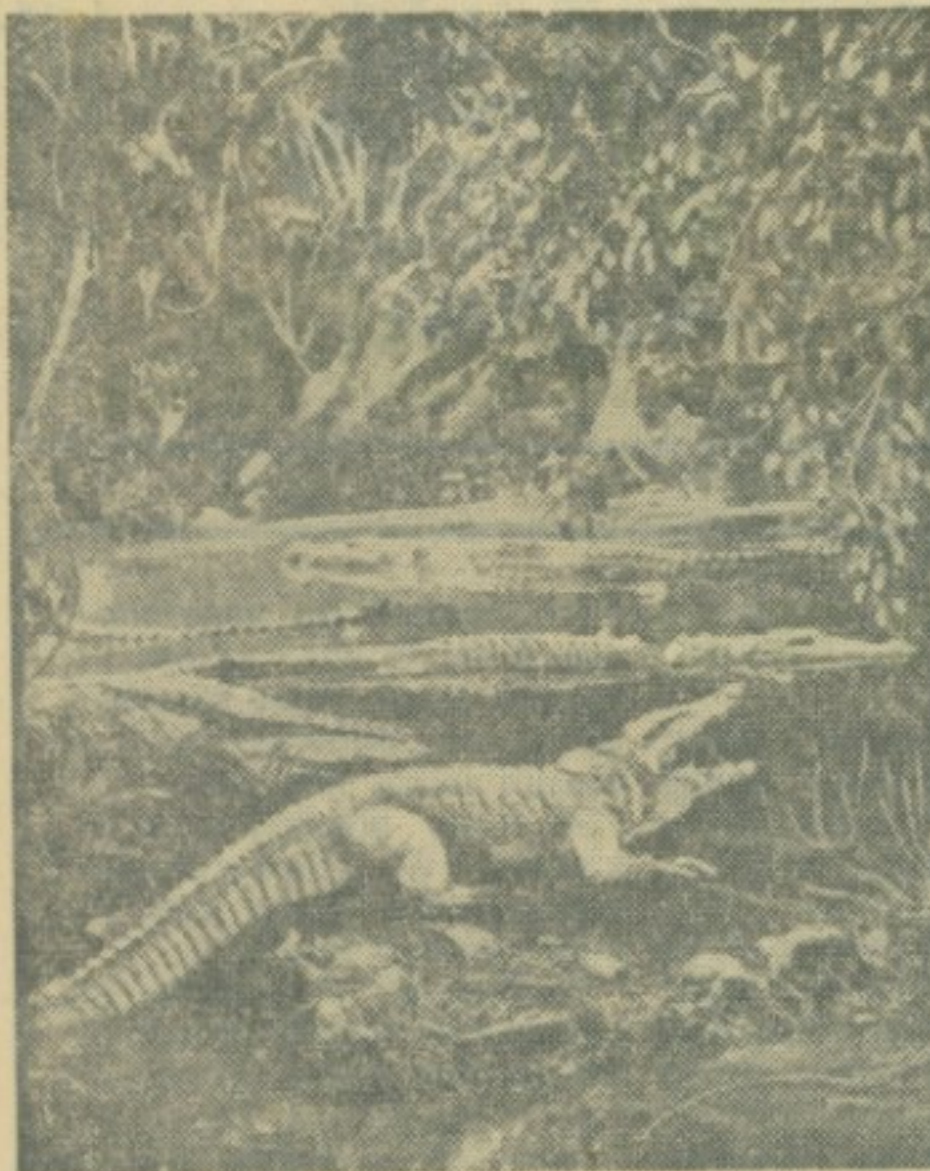
Сто педесет хиљада Немаца против 27 партизана

У намери да униште партизане Космајског одреда који су у лето 1941. године дејствовали у непосредној близини Београда, Немци су ноћу, између 7. и 8. августа, са око 15.000 својих војника и 400 љотијеваца и жандарма опасали са два обруча Космај, главну партизанску базу.

Али, пре него што су обручи били затворени, највећи број партизана је са Космаја сишао у околна села и у окружењу су се

нашла само 27 партизана. Немци су на њих наишли тек сутрадан по подне. Неравна борба је трајала суну ноћ и настављена је ујутру. Тринаест партизана је погинуло, међу њима и Милан Благојевић, члан Главног штаба Србије, а 14 се извукао из обруча. Међутим, избачено је из строја око 150 немачких војника. Трећину њих је побио пушкомитраљезом командир 2. чете Космајског одреда Милан Милошевић.

СВЕТИ КРОКОДИЛИ — МАНГО ПИРА

КАЉУГА У КОЈОЈ ЖИВЕ КРОКОДИЛИ

ЧУВАР ГРОБА СКУЉБА ПРИЛОГЕ

Квачичи је био мало и сиромашно рибарско место пре две деценије. И тек када је из државно-политичких разлога проглашен главним градом Пакистана, почеле су у њему да ничу камене куће и да се осетно повећава број његових становника. То су били знаци претварања малог рибарског села у град. Из тих разлога било би сасвим узалудно у њему тражити било какве знаменитости вредне пажње, или нека сведочанства о прохућалим временима.

Ипак у њему има нечег. Ако неко жели да направи излет у околину Качичија и упита неког становника у ком правцу до крајеве, он би га упутно, сасвим сигурно, да погледа крокодиле са Манго Пира.

До Манго Пира се иде кроз пешчану и камену пустош која окружује град, док се не дође до неке врсте оазе. Цео тај крај назван је по светом Манго Пир, чии се „леш налази“ ту у једном саркофагу. Поред њега, на једном од пешчаних брежуљака, његови припадници су подигли мали

храм пред којим могу да се моле ходочасници кад дођу у посету овом месту.

Недалеко од храма је топао извор који, верује се, има чудотворно дејство — његова вода лечи све болести, па чак и лепру. Ту је и један гај од палми чији је рашћење омогућило баш овај извор. У гају се налази неколико базена где они који долазе на ходочашће проводе читаве сате пошто обаве своје молитве.

Поред њих у једној каљужи живе крокодили, који су исто тако свети као и гроб

поред њих. Чувар гроба прича посетиоцима причу о чудотворцу Манго Пир, који је живео у прошлом веку и владао на обалама Инда. Нарочито подвлачи снагу Манга исти чући његову личност и фавид који је зрачио из њега толико да су му се поковавали страшни и продужљиви становници река — крокодили.

Нису се усћивали да му ма шта ишколе када се купао у реци. Олазивали су се на његов позив и сључали га, кад год је желео да их припитоми. Увек су га пратили као верни пси кад је он путовао реком. Манго Пир је и прозван светцем, зато што је припитомио крокодиле.

Када је Манго умро и био сахрањен код топлих извора, пратило га је неколико крокодила — каже се даље у легенди. После тога никоме није ни на памет падало да их одатле отера или убије.

— Једном се једно дете попело на зид базена и упало у каљугу — причао је посетиоцима чувар гроба. — Али, крокодили му нису ништа учинили, иако је оно остало неко време међу њима, све док нисам чуо његове крике и извадио га.

На тај начин чувар гроба већеве посетиоце да моћ Манго Пира још и данас влада над овим животињама.

Поред гроба налази се посуда у којој ходочасници вбацују новач потребан за набавку хране крокодилима.

ПЕТОРИЦА НА СТОТИНУ

Пробој сремског фронта требало је да почне гачно у пет часова. Њих лоторица, наоружани аутоматима, изашли су нешто раније из ровова 21. бригаде. Провукли су се пузећи кроз непријатељске положаје и нашли у позадини њихових јединица.

Стазом уз врзину приближавали су се селу Чаковцу у коме су били Немци. Уз помоћ мештана избили су на почетак главне улице која је пресекала село. Пред њима је стајала колона од пет немачких камиона. За свако возило је

био прикачен по један топ. Сви су били очевидно спреми за полазак на фронт јер је послуга била на камионима. Пет аутоматичара који су ишли први, решише да изврше препад. Изненађење је учинило своје. Немци се убрзо средеше и почеше да пружају отпор, али како се пуцњаза с фронта све више приближавала селу они се дадоше у бекство остављајући за собом све, и возила и оруђа.

Тако су аутоматичари са богатим пленом и шест заробљеника дочекали своју бригаду.

МОЈ ОТАЦ ТОМАС ЕДИСОН

Из чланка Чарлса Едисона, сина великог проналазача

Са вечитим чуперком на челу, плавим светлуцавим очима, мрљама и изгоретинама од хемикалија на свом увек изгужваном оделу, мој отац Томас Едисон није изгледао као човек чији су проналасци још за време његовог живота револуционисали свет. Сигурно је да се тако никад није понашао.

Једном, кад га је неки истакнути политичар који му је дошао у посету запитао дали је добио много одликовања и ордења, одговорио је: „Ох, да! Мама их има негде у кући, неколико килограма“.

„Мама“ је била његова жена, моја мајка.

Ипак, сваког дана нама, који смо му били блиски, показивао је каква је цин од чо-

века у ствари био. Ма колико био велик његов допринос на уци — он је за живота патентирао 1.093 проналаска — ја га не памтим по томе, већ по његовој беспримерној храбрости, машти и одлучности, његовој скромности и духу. Понекад је бивао просто несташан и враголаст.

И поред свег рада, који је донеке ограничавао његов домаћи живот, налазио је време да оде на пецање или да се провоза чамцем с породицом, да се бучно игра с нама децом док смо били мали. Дан независности био је очев најомиљенији празник. Починио би га у рану зору испаливањем ракетле чији би пуцањ пробудио и нас и све на ше суседе. Тада бисмо му се придружили и читав дан испаливали ракетле у најразлицитијим комбинацијама.

— Мама се ово неће свидети — рекао би враголасто — али, хајде да испалимо одједном двадесет и да видимо шта ће се догодити.

Отац нас је увек подстицао на опите и истраживања. Набављао би нам старе часописе и разне апарате и пу-

штао нас да мајсторишемо с њима како знамо и умемо. Зачикавао би нас, запиткивао и тиме нас нагонио на рад. Било ми је свега шест година када ми је дао као дужност да перем епрувете и посуде у његовој хемијској лабораторији. Имао сам тек десет када сам уз његову помоћ почео од старих делова да правим прави, велик аутомобил.

Умео је да наређује, али је више волео да људе инспирише на рад својим примером. То је била једна од тајни његовог успеха. Јер он није био, као што многи верују, научник који у потпуној усамљености ради у лабораторији. Чим је успео да пласира свој први успешни проналазак, почео је да упошљава хемичаре, математичаре и техничаре, све оне чија је даровитост, уз стручно знање, могла да му помогне у решавању каквог замршеног проблема.

Понекад, за време личних финансијских криза, отац није могао да плаћа своје људе. Али, они га нису напустили. „То није било за нас одлучујуће — причао је касније један од његових сарадника. — Сви смо долазили на посао. Нисмо могли да останемо по страни.“

Отац је обично радио 18, па и више часова дневно. „По стићи нешто представља једино право здвољство у животу. Сан — тврдио је он — исто је што и дрога. Одузима много времена и омамљује. Човек губи време, виталност и пропушта прилике и могућности“.

Због низа успешних проналазака изгледало је да поседује неку чаробну моћ тако да су га звали „чаробњак“. Тај надимак га је „наизменично забављао и љутио. „Чаробњак?“ говорио је. — „Пих. Све је то само напоран рад. Геније је један проценат надахнућа и деветдесет девет процената зноја“. Лењост, на рочио духовна лењост, изводила га је из стрпљења.

Овај човек који је у животу толико радио и постигао, био је још од детињства го-

тово потпуно глув. Могао је да чује само највећу буку и најгласнију вику, али се због тога није узнемиравао.

— Нисам чуо песму птица од своје дванаесте године — рекао нам је једном — али уместо да ми буде препрека, моја глувоћа ми је само користила.

Често су му постављали питања зашто није изумео апарат за појачавање слуха. Отац би на то увек одговарао: — Колико сте ствари чули за последња 24 часа без којих не бисте могли да останете и радите? — и настављао: — Човек који мора да виче никад не може да каже лаж.

Веровао је да га је баш негова глувоћа натерала да се веома рано баци на читање, омогућавала му да се концентрише, штитила га је од безначајних разговора и разглабања.

На новац је гледао као на сировину коју, слично металу, треба употребљавати а не на гомилавати. Због тога га је увек улагао у нове пројекте и планове. Много пута је био на ивици банкротства али није дозвољавао да новац управља његовим поступцима.

Мада је тај његов физички недостатак отежавао разговоре с њим, репортери су волели да га интервјуишу јер им је одговарао отворено и духовито. Једном, кад су га на крају једног таквог разговора упитали каква би савет дао омладини, одговорио је: — Омладина не прима савете.

До краја живота није престао да ради и никад се није жалио на старост. У осамдесетој години радио је на, њему готово непознатој научној области — ботаници.

Најзад, у 84. години тешко је оболео од уремје. Гомила новинара опседала је кућу болесног научника и проналазача електричне сијалице са угљеним влакном. Сваки сат излазио је неко од породице и кратко саопштавао: „Светлост још гори“. Али, 18. октобра 1931. године у 3,24 часа ујутру саопштење је гласило: „Светлост се угасила“.

WALT DISNEY

ПИЛОТ ЗА МЕСЕЦ

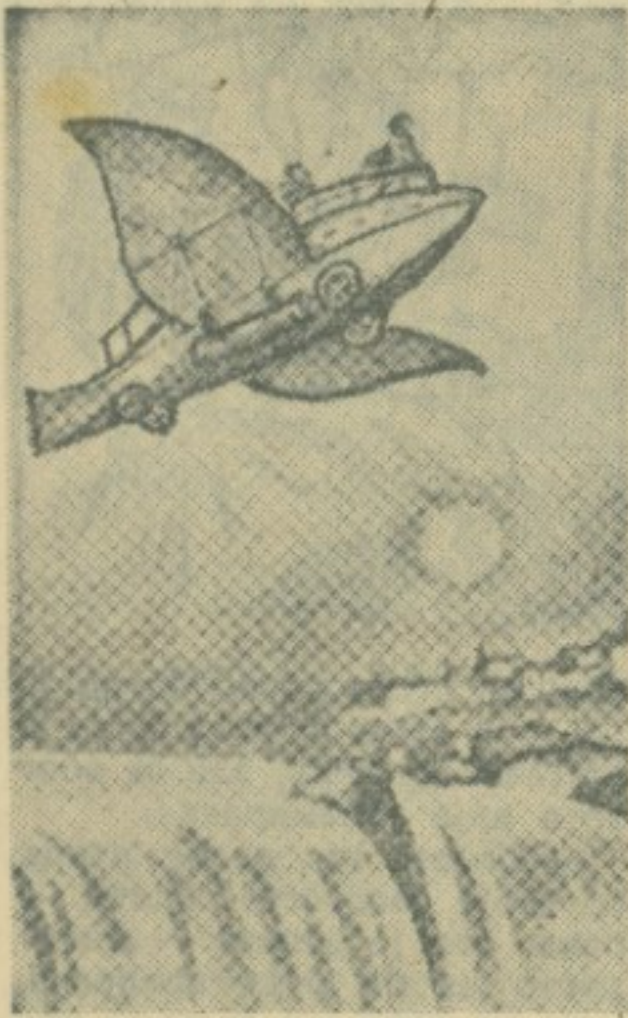

ПРВЕ ФОТОГРАФИЈЕ У ДНЕВНОЈ ШТАМПИ

Релативно прилично рано фотографија је постала топуна у информативности штампе. Та видљива сведочанства догађаја проширила су интересантност многобројних листова. Прве ратне репортаже са сликама објављене су у британској штампи 1855. Енглески фотограф Роџер Фентон, са своја три фотографска

помоћника израдио је у једном фургону-лабораторији за историју изванредног документа о Кримском рату. Снимио је опустошене пределе, разне моменте из борбе, војнике и њихове официре и друге перипетије из Кримске војне у којој су сем Руса и Турка, учествовали још и турски савезници Французи и Енглези.

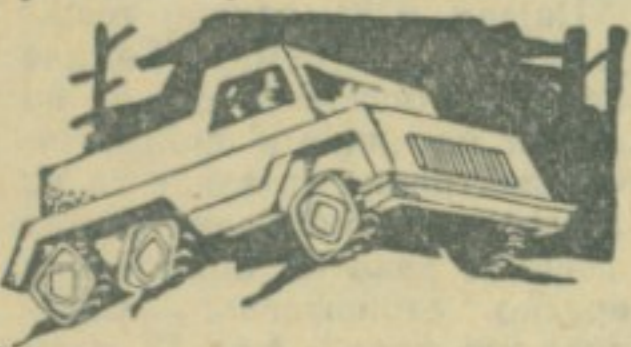
ПУТЕВИМА И БЕЗ ПУТЕВА

Многи снови који су узбуђивали машту писаца фантастичних романа постали су стварност

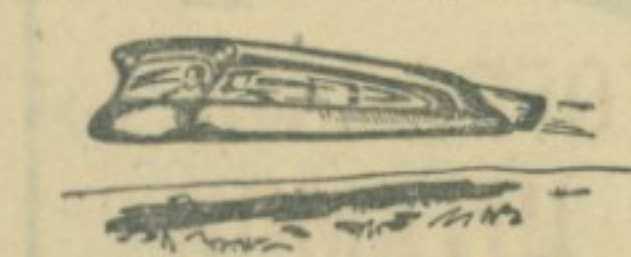
Тaj сан био је најпривлачнији од свих снова који су узбуђивали машту писаца фантастичних романа. Тај сан заокупљао је и Жила Верна — он на га је испричао у свом роману „Господар света“ — и енглеског писца Х. Ц. Велса. Чешки романописац Карел Глау, совјетски писци Бељајев, Абрамов и Иљин, Францез д'Ивуа, Италијан Емилио Салгари — сви су они маштали о томе.

Њихов заједнички сан је универзална транспортна машина којој нису потребни путеви и која подједнако слободно може да се креће по сувом и по води, кроз ваздух и испод воде. Аутомобил и авион, брод и подморница — све у једном. Таквим возилом може се путовати свуда: преко пустињског песка, антарктичког леда, по непроходним тропским шумама. Укратко, може се стићи у сваки кутак наше планете.

Стотине хиљада разних путева браздају нашу планету. Челичне железничке шине и аутостраде повезују удаљене градове и земље. Бродови плове океанима, рекама и језерима. Ваздушне линије повезују све континенте. Зар је, онда, потребно и универзално возило? Зар није тај сан застарео? Не, напротив, он је постао још актуелнији. Јер, само су авион, брод и подморница слободни при избору путева, али и то делимично јер и они не могу без аеродрома и лука.

Човек нашег века, као јунаци Вернових романа, хтео би да стигне свуда, до нај-

забаченијих кутака земљине лопте, до места која још чувају своје тајне и скривају чудесна богатства. Најбољи пример за то су нам још не испитане шуме Јужне Америке. Све до скоро није се знало да се у њима крије цинковски водопад, неколико пута већи од Нијагариног.

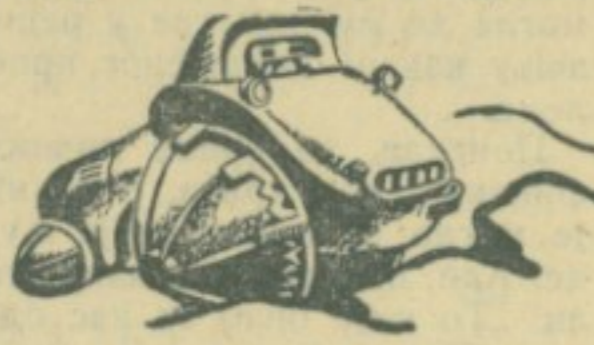
Како би у таквим пределима добродошло једно такво универзално возило? Пловачки реком оно би се, у случају јаке олује и буре, за тили час

претворило у подморницу и заронило у дубину где не допиру ни ветар ни таласи. Кад наиђе на пливање, оно би изашло на обалу и сувим поставило пут. А кад би непроходна блатишта или дунгла пресекали пут, винуло би се у ваздух. Затим, наставши погодан терен, ваздушна машина би се претворила у сувоzemну. Комбинујући све могуће начине кретања, универзално возило доспело би и тамо где досад још није ступила људска нога. На тај начин, могле би бити испитане све дунгле Јужне Америке, Азије, Африке...

За амфибију-авион нашло би се посла и на шестом континенту, на Антарктику, у густој тајги, у пустињама — једном речи свуда где нема путева.

Проналазач Робур, јунак Верновог романа „Господар света“ конструисао је возило које може да лети, да плива под водом и великом брзином да се креће по суви. Стигавши до језера, заронило би у њега, а у подножју водопада раширило би крила и дизало се у ваздух.

Нас занима како ствар стоји у стварности? Роман „Господар света“ написан је на смени два века. Тада су се тек појавили први аутомобили, авиони и прототипови подморница. И то што је писац-фантаст пожелио да са-

гради, возило далеке будућности још један је пример средњег техничког „пророчанства“. Јер, за релативно кратко време и авион и аутомобил и подморница достигли су висок степен савршенства. Затим су дошли покушаји тражења могућности за „зближење“ међу њима.

Конструктори размишљају шта да учине па да аутомобил лети а да авион иде по сувом. Појавили су се пројекти летелих аутомобила с крилима на склапање. Један већ испробан такав модел може да прими две или три особе. Мотор ове машине ставља у покрет предње тоčkове возила кад је оно на земљи, а ваздушна елиса покреће га кад је у ваздуху. И у једном и у другом случају возило се управља помоћу волана. Могућно је начинити летелих аутомобил и без крила, са елисама као у хеликоптера. Такав опитни модел већ је начињен и испробан у Француској. У два отвора на возилу постављене су хоризонталне елисе од којих свака има свој мотор. Један од тих мотора покреће задње тоčkове аутомобила.

Пројектовано је још једно универзално возило: авион-подморница. У ваздуху њега покреће турбо-реактивни мотор. При спуштању гондола, у којој је мотор смештен, затвара се херметички: тада ступају у дејство бродске е-

лисе, баластне цистерне pune се водом и почињу да раде електромотори. Постоји реална могућност да се на сличном „летећем броду“ постави водени реактивни мотор како то предлаже савремени писац Аматуни, аутор романа „Тајна Пито-Као“.

Неће проћи много времена, а универзално возило, слично машини Верновог јунака Робура освајача, појавиће се на овом нашем свету: аутомобил-авион-подморница. За њега ће, вероватно, бити искоришћена најновија достигнућа савремене технике: оклоп од пластичне материје, атомске батерије, аутоматско управљање.

Како се брзо остварило Велсово пророчанство о путујућим тврђавама! Возила с гусеницама престала су да буду само средство за кретање по изривеном бојном пољу. Гусенице су омогућиле кретање и по теренима без путева, у готово неприступачним местима. Читавим је, вероватно, већ познат „снежни брод“ који путује по ледом покривеном континенту, Антарктику. Он није случајно назван бродом: посада може у њему да проведе на путу и по неколико месеци, окружена удобношћу. На „снегоходу“ постоји све: од електричне кухиње до купатила, од простране радне собе до меких постеља од пенасте пластичне гуме...

Конструктори универзалних возила не заборављају ни тоčkове, само их граде другачије. По сипкавом песку брзо се креће аутомобил са шест тоčkова, а сваки је покретан посебним мотором. Блатиштима се лако крећу возила чији тоčkови имају већу површину ослоња, а по песку и снегу јуре брзи те-

ретњаци не са округлим, већ четвртастим точковима који лакше савлађују све неравнине на путу.

Да поменемо још и реактивни вагон без тоčkова који буквално клизи по „ваздушном јастуку“ што лако одиже возило од земље и својим струјањем гони га напред. Идеју о његовом конструисању дао је још 1927. године Циолковски. Последњих година у Совјетском Савезу и Сједињеним Америчким Државама израђено је неколико модела универзалних возила на принципу „ваздушног јастука“.

Аутомобил напушта путеве. Он учи да плива и да лети јер добија крила и елисе. И ускоро појавиће се возило које ће истовремено владати ваздухом, водом и земљом.

ШЕСТ ГЕГОВА

ИЗ ПОЗНАТИХ КОМИЧНИХ ФИЛМОВА

У овом напису говори се о неким геговима из познатих филмова који су засмејавали и још засмејавају свет

Комични филмови су рођени у исто време кад и сама кинематографија, јер је 1895. године један од 17 првих филмова про-

је снимано око 30 комичних филмова... дневно. Понеки филмови Чарла Чаплина снимани су за свега неколико часова.

Нико не уме да да праву дефиницију речи „гег“, а још мање Американци који су је изумели. Зна се само да су „гегмени“ они који се њима баве. Да би снимили какав „гег“ они проводе часове и часове у магацинима и бележе све, и најобичније предмете који се налазе ту. Чим открију нешто што им се учини погодно за извођење неког трика они то обраде и „геговима“ „посеју сценарио“. Чувени француски комичар Жак Тати каже да „гегови“ „утичу на успех сценарија“...

Овде ћемо изнети неколико „гегова“ из познатих филмова који су засмејавали и још засмејавају свет.

ЧАРЛИ ЧАПЛИН

„Модерна времена...“ али не и за Чарли Чаплина.

Чарли је радник који се посао састоји у томе да непрекидно притеже клинове пази притом да ради увек истом брзином. Целог дана, он треба да притеже, притеже, притеже... И због тога он једног дана полуди и онда покушава да притегне клештима носеве својих другова, дугмета на мантилу...

„Тајни живот Валтера Митија“... и живот каубоја.

Валтер Мити, кога игра Дени Кеј, прави је поштемачина — ради у једном малом бироу где преко целог дана сања о својим изванредним спо-

ЖАК ТАТИ

ИСПОВЕСТ ЈЕДНОГ САРАДНИКА

Као ученик III разреда гимназије у Чачку (1882) Јаша М. Продановић писао је приповетке за деце: „Голуб“ и „Српче“, а у „Невену“ је објављивао стиховане загонетке и ребусе.

О том свом рад“ Продановић у својим успоменама, објављеним у „Републици“ 1946. каже:

„Приповетке су биле без икакве књижевне вредности, а стихови непоетични и нескладни. Нисам имао приповедачког дара, а још мање песничког. Не могу да разумем зашто су штампани ти моји радови, ако

не због моралне тенденције и због доста правилног језика и прилично погодног стила...“

Кад сам се доцније у животу бавио оценама децје књижевности, највише сам у њој осуђивао моралисане како је баш било у мојим приповеткама. Назвао сам га меркантилним, трговачким, јер се у списима

те врсте свако добро дело богато награђивало, а рђав и зао поступак оштро кажњавао.

Један мој напис у „Голубу“ под насловом „Пас“ (природописна цртица) разликовао се и по облику и по садржини од свега што сам дотле написао. Из разних књига и чланака покупио сам анегдоте о псима, њиховој интелигенцији и верности човеку. У једној књизи нашао сам енглеску изреку: Лав ми, лав мај дог“ (Љуби мене, љуби моје псето), па сам и њу увео иако нисам знао ниједне енглеске речи.

ХАРОЛД ЛОЈД

собностима. Једног дана је пилот, сутрадан познати хирург, да би затим постао каубој. Посг каубоја није ружичаст и он треба да пуца из пиштоља. Само, да ли га добро држи?

„Пењање...“ али где је Монмартр?

Малерозни Харолд Лојд је дремао у свом бироу кад га наједном један челични баљван обешен о ланац, повуче заједно са његовом столицом напоље... на 47 спрат. Пробућен, Харолд је пао, али, захваљујући случају, на пола пута се грчевито дохватио велике казаљке зидног часовника и пореметио му целу утробу.

„Шефови острвца“... су идиоти.

Дужност шефа острвца доноси и обавезе и Харди се

ДЕНИ КЕЈ

прави ваџан — тражи да један човек угаси светлост иако прави крем за своју жену. Светлост је угашена и он у мраку наставља да кува. Али на изненадан урлик као да се опекао, Харди пали... и добија пун погодак — крем право у лице...

„Супа за патке“... врло крели.

Четири брата Маркс. Чико, Бепо, Гручо и Харпо који је „војсковођа“, налазе се у једној кући коју бомбардују њихови непријатељи.

— Шефе, — каже Чико дрхлући — непријатељ употребљава гас...

— То те се не тиче — одговори му спокојно Гручо — отвори прозоре и не заборави да затвориш бројач...

„Мој ујак“ — не воли овај млаз.

Да би изазвали дивљење својих гостију становници ове куће су дали да им се направи водоскок у виду рибе из које избија млаз воде — али са мо кад им неко дође. Да, али не и кад дође „мој ујак“, (кога у филму игра Жак Тати) јер он не допушта да га неко вара. У ствари он не разуме због чега овај млаз функционише за све... изузев за њега!

ПЕСНИК ЊЕГОШ ОСНИВАЧ ЦРНОГОРСКИХ ФИНАНСИЈА

Велики песник-мислилац морао се бавити и финансијским питањима, јер тешкоће његове земље нису биле мале

У првим годинама владе Петра II Његоша, песника „Горског вијенца“, материјално стање Црне Горе остало је исто као и у време његовог претходника владике Петра I. За Његоша Вук Караџић на једном месту каже да живи врло просто, „да не речем сиротињски“. И заиста у прво време углавном живи само од прихода са манастирских имања, од риболова на Скадарском језеру, од млина

у Ободу, од глоба и од вршења свештеничких дужности. Ради повећања прихода владика је 1833. навео порез, „да нак“, који је доносио годишње 14.227 фиорина и 40 крајцара. Има података да је и наредних година прикупљан порез: 1836. године, а од 1838. још уредије. Сачувана је и књига у којој је бележено примање пореза, почев од 1838. до 1841. године. По једном

документу из априла 1849. владика је ослободио куће пореза и наредио да се увезде кулук.

Увођење пореза наишло је на отпор Црногораца, који су то сматрали за срамоту. По њиховом схватању само је раја плаћала данак а слободан човек не. Бунили су се Бјелопавлићи (Мартинићи), бунула се Ријечка и Црниничка нахија. Пипери су се одупрли али је и њих владика

натерао да га плаћају. Колико је Црногорцима у први мах то тешко падало, види се из речи владичиног стрица Сава Маркова које му је упутно при поласку за Русију 1836. године:

— Не учини, господару, од јунака фукару, од оних који су навикли живјет и умират слободно. Ово ти, господару, предајем на велики и тешки божији аманет!

Црногорци су се и даље бунили против пореза и 1839. и 1840. године и у овој последњој било је чак жртава: два кнеза су платила главом.

Осим кулука на кућу Петар II увео је и „дацију“ на извесне трговачке артикле: на рибу укљеве, на со, дуван и говеда која се прегоне у Боку.

Поред унутарњих врло скромних прихода, Црна Гора је добијала и помоћ са стране, у првом реду од Русије. Првих година владе, Петар II је примао по хиљаду дуката годишње. Међутим, од 1837. руска помоћ се знатно повећала — на 9.000 дуката, а поред новчане она је давана и у животињим намирницама.

Јула 1849. Матија Бан, у својству изасланика српске владе донео је владичи две хиљаде дуката у злату. Да ли је Црна Гора примала ту помоћ и даље, не зна се.

Петру II падала је тешко материјална помоћ, сматрао ју је као милостињу и то га је вређало. Кад је примио помоћ од Матије Бана, рекао му је:

— Е, господине мој Матија, није ли ово жалосна судбина да јуначка Црна Гора мора живјети од милостиње!

— Господару, — одговорио је Бан, није то милостиња, него је мален поклон имунијег брата брату неимунијегу, који све и кад би имао плодних њива којим је природно Србију обдарила, морао би више пазити на своју одбрану, него на њено обрађивање.

— Па то тако и бива — рече Петар II — свуд око границе Црногорац иде на рад оружан као за рат. Иначе, српски новац најдражи ми је; чини ми се као да га десна рука премеће у лијеву. Србија га даје од срца; за њу ништа не тражи до братску љубав; а што је најглавније, никад нас не понижава. Ја одавно живо желим да походим Србију, па затим Сједињене Државе Сјверне Америке. За сада политички обзир прече ме у извођењу праве жеље, а што се друге тиче, немојте се зачудити ако чујете да сам се

навезао на Атлантски океан и да пловим за Њујорк.

— А шта бисте тамо? — упита га Бан прилично зачуђен.

— Шта бих? — одговори владика — слободној Црној Гори приличи само да од слободне државе као што је Америка прима помоћ, кад већ не може без ње бити.

— А зар вам је руска помоћ тешка?

— Русију волијем, али не волијем да ми се сваком приликом даје осјећати цијена те помоћи. Ја, господар слободне Црне Горе, прави сам роб петроградских људи. То ми је већ додијало, па хоћу тај јарам да збацим.

Све до 1837. није било неког утврђеног правила за рковање новцем добијеним и од домаћих прихода и са стране. Међутим, те године Петар II је поставио Димитрија Милаковића за благајника и дао му инструкције за рад. Књиге је прегледала свака четири месеца комисија од три члана сената и о томе подносила извештај лично владичи. Сав новац који прими, благајник је имао да чува у „сандуку казначејном“.

Петар II је трошио новац у разне ствари: првих година владе давао је доста на Црногорце и путнике који су долазили на Цетиње јер је сваки у манастиру цетињском имао кров и храну бесплатно. Затим, добар део прихода је ишао на чиновничке плате и издржавање школа. Сем тога један велики део прихода трошен је на исхрану сиромашног становништва у неродним, гладним годинама, које су биле доста честе. Тада је набављао жито за сиротињу црногорску, каткад чак продавао драгоцене успомене да би за добијени новац купио жито и поделио га народу.

Поред овога новац је трошен и на снабдевање Црногорца ратним потребама: кремењачама, оловом, прахом, шалитром, сумпором а од четрдесе-

тих година оружјем. Док је оловом добијано из Будве и Дубровника, оружје је куповано у Риједи, Грацу и Трсту.

Црногорци су поред лаког оружја имали и топове. Нешто су отели од Турака, нешто је купљено, а нешто добијено на поклон. У борбама око Враћине и Лесендра 1843. дејствовала су четири топа, истина зарђала и готово неупотребљива. Црногорци за њих нису имали довољно муниције, па је наређено да се брижљиво купи турска ђулад и свако које буде доњето плаћано је по форинту.

У циљу одбране Петар II је подигао и неколико тврђава на граници своје земље.

Ни домаћи приходи а ни страна помоћ нису ипак помиривали основне потребе Црногораца. Довољна је била једна неродна година да читаве финансије доведе у најтежи положај. Тада су многи Црногорци били принуђени да иду у другу земљу да се исхране, најрадије у Србију као и за владике Петра I.

Иако врло штедљив Његош није био тврдица како га понеко хоће да прикаже. Љуба Ненадовић каже да владика на путу по Италији није давао бакшише нити је одседао у скупим гостионицама. Нема разлога да му се не верује, али то ипак не значи да је био шкрт. Штедео је да би створио фонд из кога би земља у изванредним приликама и потребама могла да добије помоћ. Његова је жеља, оче видло, била да Црну Гору ослободи и материјалне зависности од других, у првом реду од Русије.

За време своје релативно кратке владавине Петар II је створио лепу уштеђевину: тестаментом је оставио 190.000 фиорина, поред новца у Петрограду чија сума у тестаменту није прецизирана. Међутим, на једном другом месту је записано да је износио 50.552 рубаље и 45 копејки.

МАЛЕ ЗАНИМАЉИВОСТИ

Од 100 мушкараца који уђу у неку радњу: 67 најпре гледају продавачице, 22 изложене робу, а 11 се тек тако прошетaju, — тврде сарадници Галуповог института у Америци.

Унеско, основан 1945. године, окупио је у своје чланство досад 103 државе. Његов буџет се попео на близу 45 милиона долара.

У Балтимору је полиција ухапсила неког Џејмса Корна, старог 38 година, због тога што је у зоолошком врту ушао у кавез са медведима. Ово је учинио да би покупио плодове биљке арашид које су посејали бацајући животињама.

Француска администрација је издала енциклопедију која има 300 страна, 900 колона, 20 свезака изашлих од марта до маја у 70.000 редова текста. Сви који имају потребу за једном таквом комплетном енциклопедијом наћи ће у

њој податке почев о председнику републике па свг до информација о великим администрацијама.

Због штете коју причињавају граду прљањем улица, зграда и преношењем неких заразних болести, 50.000 голубова у Западном Берлину су осуђени на смрт. Градски „оци“ су решили да их отрују цијановодоничном киселином коју ће помешати са храном.

Недавно је отворена у Канзас Ситију ултра-модерна потпуно аутоматизована перноница. Да би прославио њено отварање власник је обећао бесплатно прање ономе ко први дође.

На његову несрећу први се појавио економ суседног ингерната са 1.228 ученика.

Хиљаде тона персијског кавијара нису прошле године наши купца. Зато се сада проучавају нове могућности да се што дуже сачува ква-

литет овог скупог и осетљивог производа.

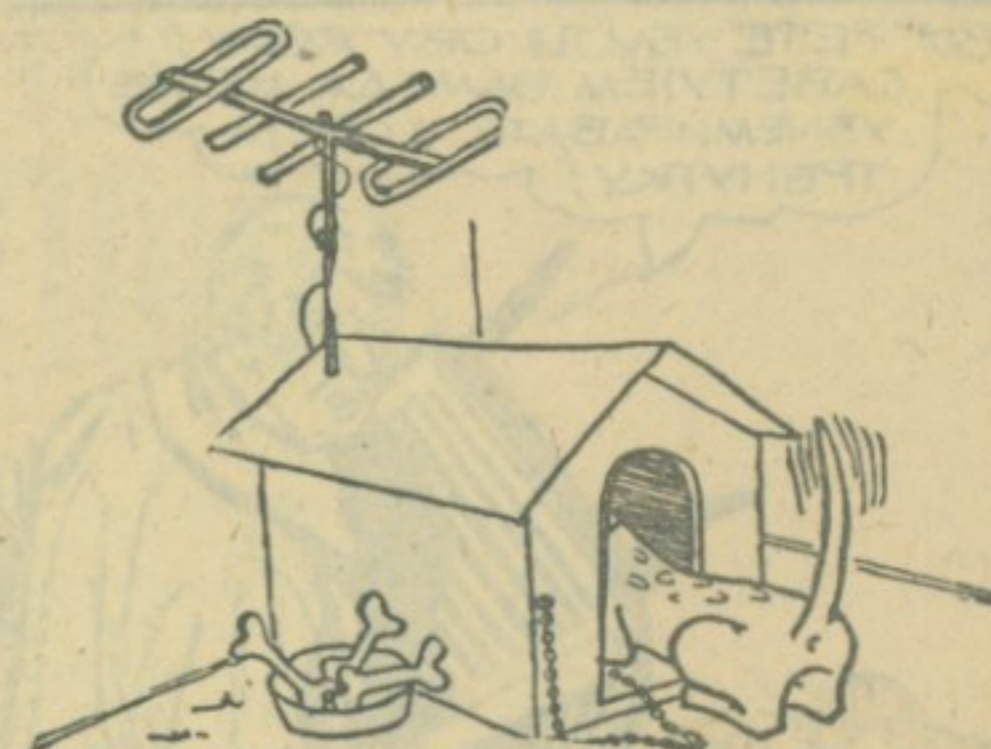
Непознати људи су убили Гледис, носорога зоолошке башге у Кенији. Остаци животиње су продати јер, премама сујеверју, од њих може да се направи „љубавни прах“ и сада још врло цењен у Африци.

Да би се 28. јуна 1963. године прославила 250-годишњица рођења Жан-Жак Русоа, градски одбор Женеве је одобрио буџет од 78.000 швајцарских франака.

На недавно отвореном сајму у Паризу посетиоци су могли да се забављају гледајући једну „играчку“ подједнако интересантну како за младе тако и за одрасле. Био је то воз са вагонима од 1/86 а штанд на коме се налазио био је дугачак 60 метара.

Џудо спорт је нарочито развијен у Француској где

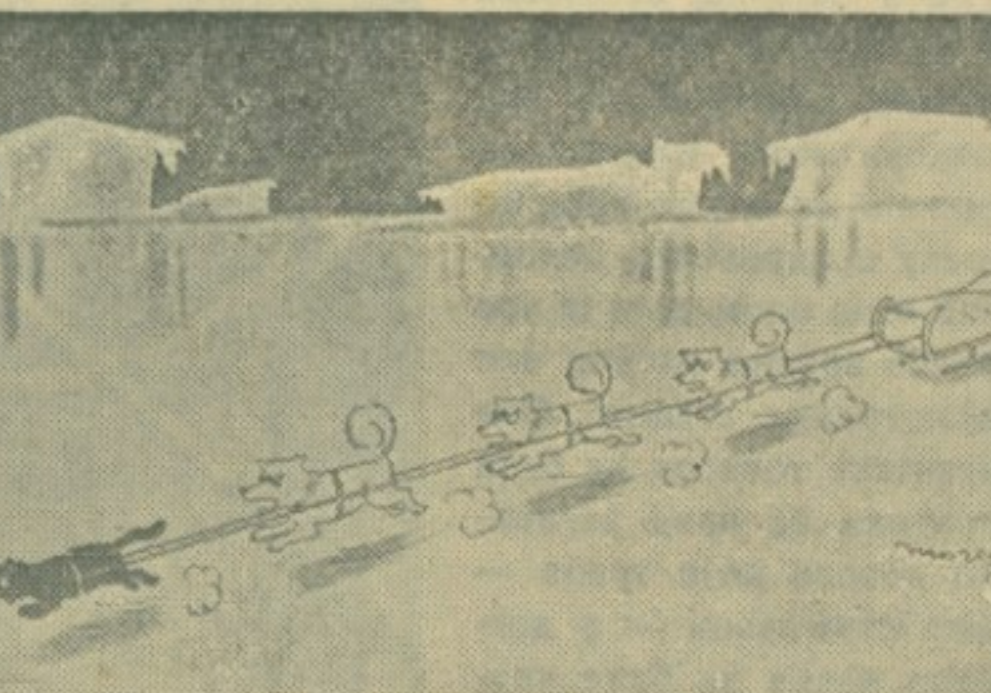
МАЛО СМЕХА

БЕЗ РЕЧИ

БЕЗ РЕЧИ

БЕЗ РЕЧИ

ЈАДНИЦИ

ПО РОМАНУ
ВИКТОРА ИГОА

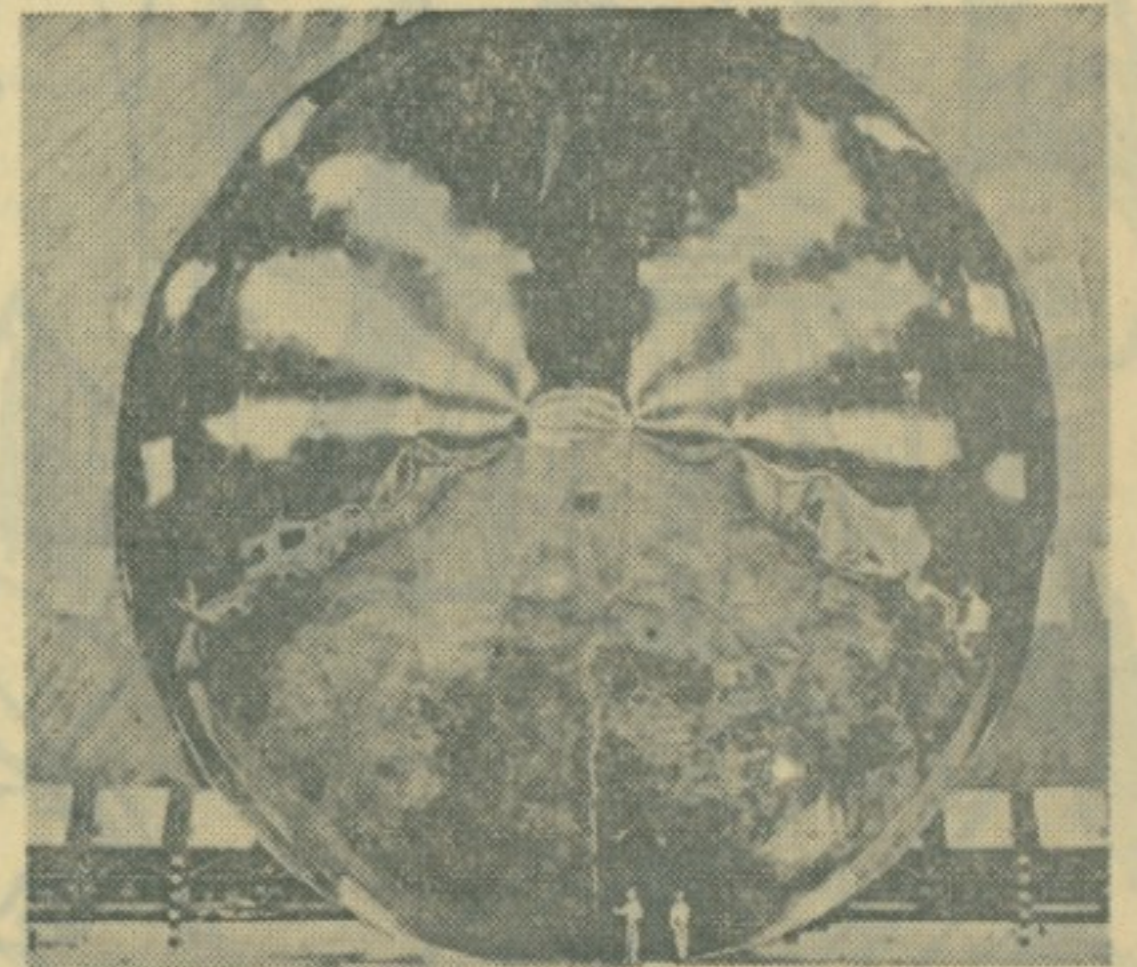
РЕЧНИК ВАСИОНСКОГ ДОБА

ЕКСЦЕНТРИЧАН за орбиту се каже да је ексцентрична када одступа од кружног облика и тако постаје елипса. Орбите са највећом ексцентричношћу у сунчевом систему имају планете Плутон и Меркур.

ЕМИСИВНОСТ релативна моћ емитовања топлотног зрачења са дате површине предмета. За одржавање сталне температуре у васионским летилицама емисивност њихове површине је од великог значаја.

ЕРОС (една од малих планета или астероида која ексцентрично кружи по путањи између Земље и Јупитерове. Ерос ће се 1975. наћи релативно веома близу Земље — на свега око 20 милиона километара.

ЕХО САТЕЛИТ ехо — одјек. Амерички сателит намењен побољшању телевизијских и радио-веза. Ехо I, лансиран 1960. године, направљен је од веома танке алуминизиране пластичне опне која је по доласку у орбиту била надувана у балон са пречником 30 метара. Од металзоване по-

вршине одбијају се ултракратки радио-таласи тако да се на пример телевизијски пренос може остварити на знатно већој даљини од обичног. Ехо I се још налази у орбити на висини од око 1500 км али му се површина згужвала због притиска сунчеве светлости.

ЗВЕЗДАНО ВОЂЕЊЕ начин за оријентацију свемирских летелица. Обично се фотохелијом фиксира одређена звезда или Сунце и сав програм кретања се изводи у односу на тај објекат.

ЗВУЧНИ ЗИД отпор на који ваздушне летелице nailазе кад се приближавају брзини звука, тј. око 1100 километара на час. После 1200 км/час овај отпор престаје.

ИНЈЕКТОР уређај који под притиском уштрцава гориво у комору за сагоревање ракетног или авионског мотора.

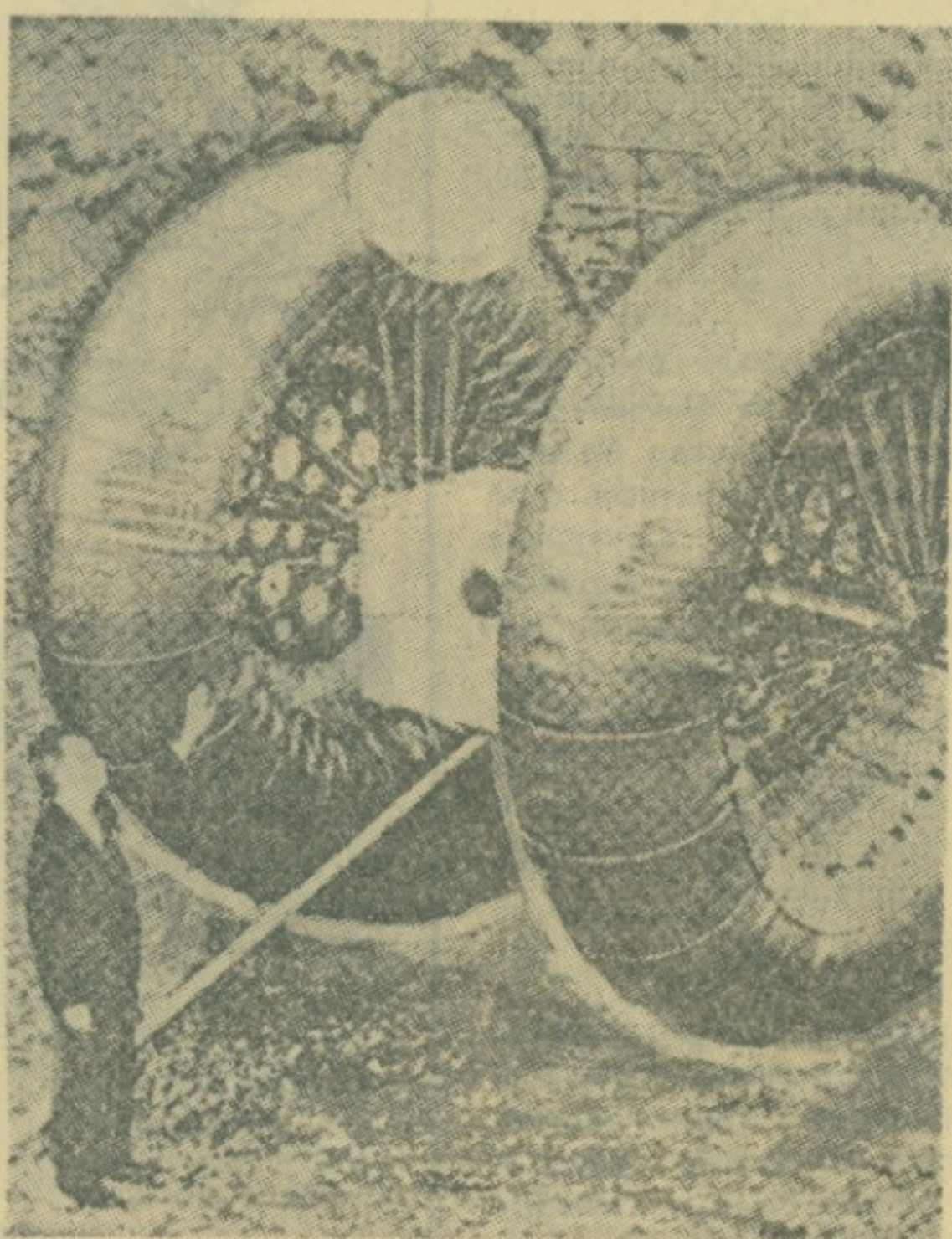
ЈО трећи по величини природни сателит Јупитера. Пречник му је 3800 км а време обиласка 1 дан и 18 часова.

ЈОН атом или молекул са мањком или вишком једног или више електрона, тако да је наелектрисан позитивно или негативно.

ЈОНСКИ МОТОР ракетни мотор који ствара потисак избацавањем јона. Ови мотори немају велику снагу али ће вероватно одиграти улогу код дуготрајних васионских летова. Они раде тек кад летелица напусти атмосферу. За сада су остварени само мали лабораторијски модели са потиском од неколико грама.

Точкови за Месец

Ови огромни точкови од гуме и најлона, намењени су одласку на Месец. Специјално конструисани ови точкови могу подједнако корисно да служе како по терену прекривеном ледом, тако и по оном који је прекривен врелим песком или најоштријим стењем. Ови гигантски точкови ће бити уграђени на прво васионско возило које треба — кажу стручњаци — у догледно време да буде упућено на Месец.

ПИСАЊЕ НА МАШИНИ РАЗВИЈА ИНТЕЛИГЕНЦИЈУ?

Париски професор др Суран, психолог, објавио је напис о особама које се баве куцањем на писаћој машини.

— За последњих пет година вршио сам опите на више стотина особа, жена и мушкараца између двадесете и педесете године и утврдио сам апсолутно сигурношћу да је куцање на машини код свих тих особа развило интелигенцију.

Професор је нарочито подвукао да професионалне дактилографкиње које по читав дан куцају на машини, мисле на осмочасовно радно време, имају много развијеније рефлексе од оних које само повремено раде.

Особе које му је ставио на располагање Медицински факултет стрпљиво је оспособ-

љавао на специјалном курсу да куцају на машини, а онда их је упослио да сваког дана по осам часова куцају било по диктату или да саме преписују одређене текстове нарочито биране.

После једне године стрпљивог рада, професор је видео да је код свих њих рефлекс постао знатно развијенији.

То су показала и накнадна испитивања психолога који су раније код њих утврдили успорене рефлексе.

Најзанимљивије је међутим то што професор др Суран подвлачи да дактилографија, ако шофирају спадају у оне возаче којима се при вођњи никад не дешавају инциденти, судари, гажења и слично.

И у томе је вршио дуге и култет стрпљиво је оспособ-

вао више десетина дактилографкиња и дактилографкиња да управљају моторним возилима особито утом, а онда их је слао са стручњацима на пробне војње кроз најзакрченије саобраћајне артерије француске метрополе.

Када су вишедневне војње у разним околностима, завршене, показало се да су била само два инцидента и то кривично управљача других возила.

После ових искустава професор је у шали рекао да би сви возачи аутомобила пре него што заврше курс шофирања, требало да троћу кроз тежај дактилографије, јер би то допринело не само њиховој личној безбедности за воланом већ смањило и број саобраћајних несрећа.

ВРАНЕ

КРАДЉИВИЦЕ

Међу највеће крадљивце на свету спадају, несумњиво, вране из Колумба, главног града на Цејлону. Красти — то је једино њихово занимање и једина забава од тренутка кад напусте прљава гнезда на манго-дрвећу у којима су се испиле и одрасле. У поређењу с њима, наше свраке, уз чије се име готово увек додаје и епитет „крадљиве“ изгледају као прави аматери. Њихов карактер, каже један природњак, прије је од њиховог перја. Мада и у оближњим густим шумама могу да нађу више него довољно хране, оне као да не марг за дивљину јер своја гнезда граде у непосредној близини града или чак у баштама својих будућих „жртва“.

Вране из Колумба никад не живе далеко од људи. Незасите су и нису пробријачи; гладним псима без господара једино оне оспоравају осмештано право на отпаке из кухиња. Код њих је гравитност удружена с добрим желуцем који се може такмичити с нојевим. Тек што је с једног стола у официрској мезни украдена шницл и појела је у сласт, једна врана се ено, већ огорчено гложи са својим другима око неког угнутог пацова.

Ено друге вране: чучи на гелендери једне веранде, повијених „колена“ и упола раширених крила. Цело гело јој је некако шћућурено и спремно за лет — и поред дрскости и безобзирности као да има „нечисту савест“ — главо мало укрито, кљун отворен, а лукаве очи стално колугају. Она чека да јој човек окрене лећа па да сместа, брзином муње, улеги кроз отворен прозор у собу и да из ње зграби било шта — са-

мо ако није заведено или закуцано — мада јој тај предмет уопште није потребан и вероватно касније неће знати шта с њим да учини. Она краде, тврди природњак кога смо поменули, само зато што ужива у крађи. У девет од десет случајева она свој плен оставља да у неком скривеном кутку лежи, а у десетом случају — просто га баца у воду и одмах се враћа да би „уживала“ у бесу оштећеног човека.

Интелигенција старијих врана просто је запањујућа. Она на коју од њих човек уперу пушку, она буквално несгане у ваздуху. Али, ако јој запрети ненапуњеним оружјем она ни перцем неће мрднути и само ће подругљиво закрештати. Добра је ли јој нешто, она се, тобож, неће ни осврнути на тај предмет али ће му се опрезно приближавати све док му се прикучи на десетак сантиметара. А тада — и она и предмет већ су високо у ваздуху.

Чак се ни интелигенција једног пса не може мерити с њеном. Један фоксгернијер с другогодишњим „псећим искуством“ глодао је једног јутра на веранди једну пилећу кост кад су крај њега пролетеле две вране. Просто се могло чути како „брзмзју“:

утледале су кост. Слетеле су на ограду веранде и после кратког „саветовања“ стале заглашно да креште.

Пас обично насрне на врану чим је угледа — али овај пас је, као што смо рекли, био стар и мудар. Само их је погледао, кратко зарежао и наставио да доручкује. Вране су престале да креште да би се поново „договарале“. Тада је једна од њих слегла на веранду, неколико метара иза пса и опет гласно закрештала. Пас је и на то одговорио само режањем. Врана је скакутала безбрижно по веранди, шеткала се све док се пас није опет вратио свом доручку. Црна лукава птица пришла му је гада брзо и кључнула за реп својим оштрим кљуном. То је превршило меру. Стари куов јурнуо је на пернату безобразницу, а у том истом тренутку друга врана је хитро као муња зграбила остављену кост и одлетела с њом.

— Никад у животу нисам видео животињу која би изгледала жалоснија и осрамоћенија од тог старог фоксгернијера кога су надмудрале две вране-крадљивце — завршио је природњак своју причу.

КАБЛ НА ДНУ ТИХОГ ОКЕАНА

Између Јапана и Сједињених Држава закључен је споразум о полагању телефонског кабла на дно Тихог океана. Како је уговором предвиђено радови морају да бу-

ду завршени до краја јуна 1964. године, како би се не сметано вршио пренос са предстојећих олимпијских игара које се одржавају у јесен 1964. године у Токију.

ЛЕГЕНДА О ЕСКУЛАПУ

У Тесалији, области северне Грчке, живела је лепа нимфа Коронида. Док је њен отац, краљ Флегијас, на сјајним бојним коњима учествовао у рату на Пелопонезу у његовој палати се лепа нимфа досађивала. Аполон је прошао овуда и она га је заволела али то јој није сметало да из досаде обрати пажњу и на сваког странца који дође у земљу. Оволика нескромност се није допадала Аполону и он пошаље своју сестру Дијану, богињу лова, да је усирти својим златним стрелама.

РАЂАЊЕ ИЗ ПЛАМЕНА

Када су нимфино тело стављали на ломачу зачуо се одједном Аполонов глас:

— Нећу допустити да мој син страда и дели кукавну судбину своје мајке!

Једним скоком је стигао до ломаче: разбуктала ватра се отворила испред њега и он доби у руке дете из мајчине утробе. Тако је настао први порођај.

Тако се, како каже легенда, око 1260. године родно Акселинос кога су Латини звали Ескулап. Нануштеног на једном мосту пронашао га је један пас, отхранила коза, а кентаур га научио вештини лечења бо лесних људи.

Поставши краљ Тесалије Ескулап, „отац“ медицине, лечио је све болести — биљкама и ножем.

Препоручивао је болесницима да слушају музику или да певају — да би брже оздравили.

Незадовољан непотпуним оздрављењем хиљадама болесника које је лечио почео је да, попут богова, враћа у живот умрле. Оживео је Хиполита, сина Зевсовог, али је изазвао бес Зевсов што присваја себи привилегије богова. Послао је зато гром на

КЕНТАУР ГА ЈЕ НАУЧИО ВЕШТИНИ ЛЕЧЕЊА

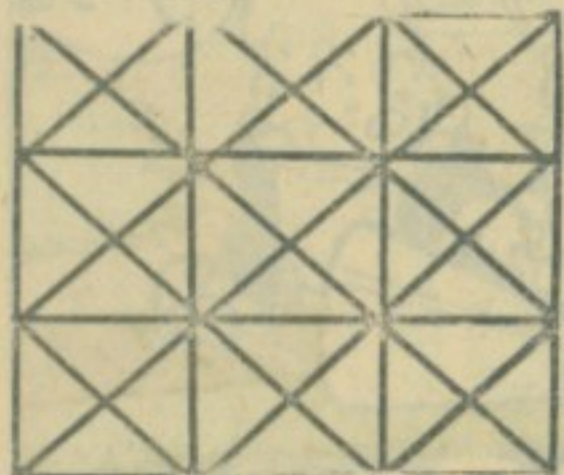
ЗЕВС КАЖЊАВА ЕСКУЛАПА

његу и Хиполита и они су отворно врата Олимпа и дозволио Ескулапу да постане бог здравља.

У СВЕТУ БРОЈЕВА И ФИГУРА

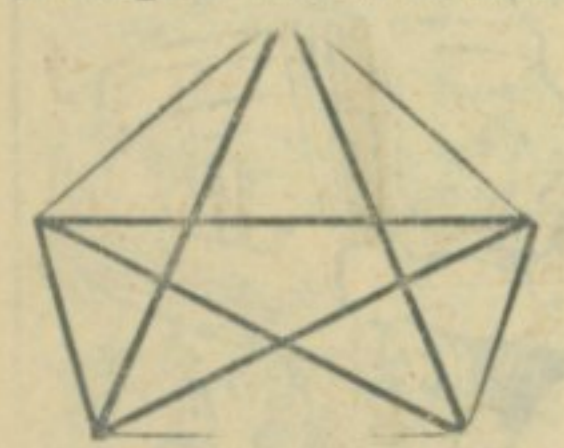
За оне који добро геометријски виде

1. Колико се квадрата види на слици 1?

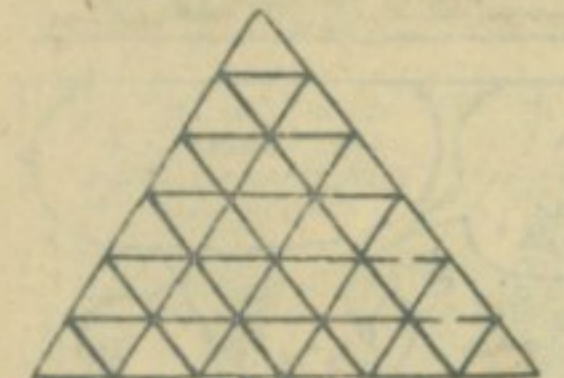
Сл. 1

2. Уочити све троуглове на слици 2. Колико их има?

Сл. 2

3. Линијама ограничити све правилне шестоугаонике на слици 3. Колико их има?

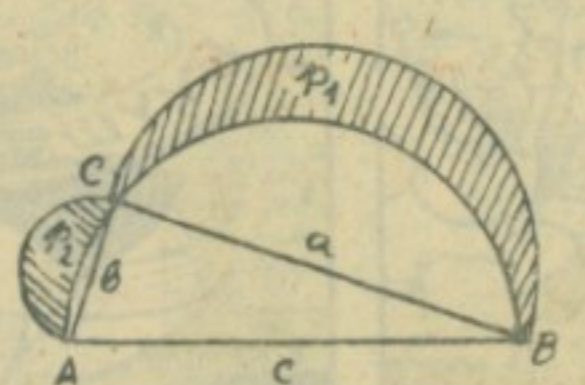
Сл. 3

ХИПОКРАТОВИ МЕСЕЧИЦИ (ЛУНУЛЕ)

У другој половини петог столећа пре наше ере живео је на грчком острву Хиосу математичар Хипократ који се нарочито бавио геометријом. Сматра се да је он пр-

ви написао уџбеник из геометрије. Покушао је да нађе тачан образац за израчунавање површине круга ма коликог полупречника. У томе није потпуно успео јер није познавао природу броја π као што је ми данас познајемо.

У вези са овим познат је у геометрији проблем који се састоји у следећем: ако се над странама правоуглог троугла, чије је хипотенуза c , а катете a и b , конструишу полукружнице, добијају се две површине у облику срца r_1 и r_2 — Хипократови месечини или Хипократове лунале — као што показује слика 4. Потребно је показати

Сл. 4

да је површина Хипократових месечина једнака површини правоуглог троугла, ABC , тј.

$$r_1 + r_2 = \frac{a \cdot b}{2}$$

Узме ли се у обзир Питагорина теорема и приметити ли се да се збир $r_1 + r_2$ до бија када се саберу површине полукругова конструисаних над катетама са површином троугла и од тога оду зме површина полукруга конструисаног над хипотенузом, лако се добија напред написана једнакост. Покушај сада сам да докажеш ту једнакост.

У чему је посебно занимљива добијена једнакост, ка да знамо да у обрасцу за површину круга фигурира број π и да су Хипократови месечини српасте делови кругова?

ПРОБЛЕМИ ЗА СВАКОГ

1. У кесиди имаш 21 куглицу. Куглице треба распоредити у 10 правоуглих редова тако да у сваком реду буде 5 куглица. На који начин можеш постићи тражени распоред куглица?

2. Три оца и три сина напусте једну задругу у којој су до тада живели у заједници са осталим задругарима. Њиховим одласком из задруге смањило се број чланова задруге само за 4. Како је то могућно?

3. Не размисљајући дуго напиши цифрама број: петнаест милиона, петнаест стотина хиљада, петнаест хиљада, петнаест стотина и петнаест.

4. На једној полници налазе се три књиге, једна до друге у вертикалном положају, од којих је свака дебела 5 см. Књижки дрв пробија себи пут кроз ове књиге од насловне стране прве књиге до задњих корица треће књиге. Мора ли пут тог дрва бити 15 см?

5. Братислав је запитао Ненада: „За колико процената порасте куповна моћ становништва, ако цена сваке робе на тржишту падне за 20%?“ Ненад је стао да рачуна, па је затим одговорио: „Куповна моћ становништва порасте за 25%“. Да ли је одговор тачан?

Колико различитих механизма је потребно да се инсталира у модерној морској луци. Дизајниче аутомобили, електрични возови, пнеуматичне „руке“ — све то олакшава рад луцких радника, али није довољно. Зато су инжењери-конструктори већ одавно почели да размисљају о стварању луке-аутомата, у којој би све радове обављале машине.

Крајем 1960. године у луци Горки, почео је да ради телевизијски уређај који омогућава диспечеру да прати рад свих утовара и истовара на свим прилазима.

Да видимо како би се одвијао рад у луци-аутомату. Налазимо се у диспечерници такве луке. Разговор вођен преко видеотелефона док је брод још далеко од луке долаже податке о истовару после усидрења брода уз обалу. Примљене су тачне информације о количини и карактеру терета.

Док брод прилази луци, електронска машина разрађује план истовара. Затим се план ставља у електронски „мозак“ луке-аутомата.

Што се више брод приближава управљање преузимају на себе радиолокациони уређаји: с великом прецизношћу проводе брод уским пролазима поред многобројних раније приспелих бродова и постављају га на предвиђено место. Онда ступа у дејство снажан истоваривач за паковани терет.

На другом пристајалишту из неког брода се истоварују шине — помоћу крана подешеног да их прихвати електроманетном силом.

Ни за истоваривање песка и шлепова, људи такође не би били потребни па чак ни дизалице — већ вода помоћу аутоматских хидромеханичких уређаја.

У луци уопште нема људи и ко онда управља свим тим механизмима?

Вратимо се у диспечерницу командном пулту са телевизијским екранима. Преко њих се може пратити рад

ЛУКА — АУТОМАТ

механизма, али само то... Диспечер не управља механизмима већ једино командује да се отпочне са радом, прати рад и у случају квара неких механизма позива раднике да оправе. Свим радовима управља електронски „мозак“ луке — електронска машина, која прикупља оба-

вештења о обављеном послу на свим пристајалиштима и издаје налоге различитим механизмима.

Ако се на брод укrcава угаљ, електронски „мозак“ до бија сигнал: на истоварној рампи постављена је железничка композиција чији се први вагон налази на постољу за превртање. На команду механизма преврћу вагон заједно с постољем.

Електронски „мозак“ не само што управља радовима, већ истовремено саврнује учинак са постављеним задатком.

За сада оваква лука још није изграђена, али успеси науке и технике предсказују да ће она у најближој будућности бити стварност.

Папагаји „детективи“

Стручни познаваоци птица, а нарочито одгајивачи папагаја, истичу да је он — и поред тога што као и све остале птице има „птичи мозак“ — врло интелигентна птица са специјално добрим памћењем. Ако му неко само једном, играјући се пријатељски с њим, пружи мало његове омиљене хране, неће га задуго заборавити.

У једном француском градићу папагај је приметио из своје клетке на тераси обичајаче у суседној банци и надио дреку. Обичајачи су ухваћени а ни слутити нису да их је папагај „потказао“. Мислили су да се птица због нечега другог узнемирила, па су још хтели да искористе њено крештање и пуште своју електричну бушину у рад.

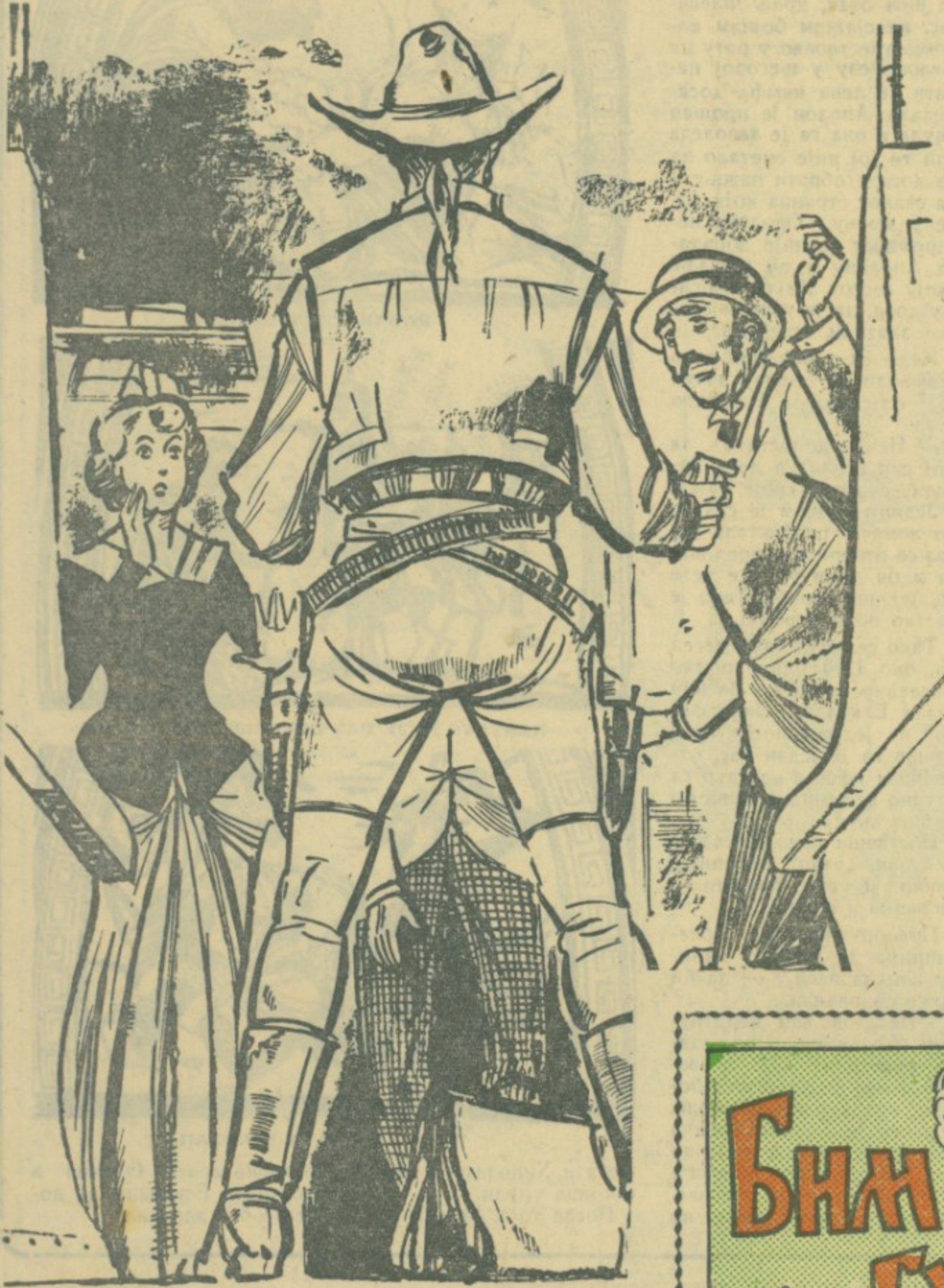
У музеју има и досијеа који говоре о папагајима као спасиоцима од пожара. Један је у неком малом градићу Италије спасао једно складиште: пакленом дреком пробудио је управника и ватра је угашена у часу када је већ захватила део муниције. Показало се да је и стража заспала, тако да би несрећа била потпуна да није било „будности“ папагаја.

Ухапшен, злочинац је признао да је убио и олпачкао крчмара. Из његових исказа се сазнало да је при гушању крчмар молио на сав глас нападача Роберта да га не убије, што је папагај запамтио и у једном тренутку кад је случајно чуо то име у прелуној кафани открио убицу.

У једном француском градићу папагај је приметио из своје клетке на тераси обичајаче у суседној банци и надио дреку. Обичајачи су ухваћени а ни слутити нису да их је папагај „потказао“. Мислили су да се птица због нечега другог узнемирила, па су још хтели да искористе њено крештање и пуште своју електричну бушину у рад.

У музеју има и досијеа који говоре о папагајима као спасиоцима од пожара. Један је у неком малом градићу Италије спасао једно складиште: пакленом дреком пробудио је управника и ватра је угашена у часу када је већ захватила део муниције. Показало се да је и стража заспала, тако да би несрећа била потпуна да није било „будности“ папагаја.

„КАНЗАС КИД“

да је Хазел замолила Кида да се преда. Он је то и учинио и осуђен је на четрнаест година робије, које је, овог пута, издржао и поред свих покушаја бекства.

По изласку из затвора Вили ла Трас је хтео да настави тек започети поштен живот. Отворио је малу обућарску радњу у Канзас Ситију. Међутим, његово старо друштво навело га је опет на зло. Са својом дружином је упао 1942. године у једну малу крчму у месту Парсонс где се играо покер. Свађа се претворила у гужву и пуцњаву, а исход се видео на крају — два коцкара лежала су мртва. Вилију је овај подвиг донео доживотно робију.

Већ после три године покушао је да побегне: од гуртни за ролетне направно је уже, прорезао решетке на прозору и почео да се спушта низ затворски зид. Али пошто је уже било кратко Вили је морао да скочи са висине од неколико метара. Заборавио је само да више није млад и еластичан као некад: пао је и тако се повредио да је замолио једног пролазника да га доведе до капије затвора из кога је управо побегао.

Крајем 1958. пуштен је из затвора због старости. Отишао је у Денвер и настанио се код своје сестре, где се убрзо разболео и био пренет у болницу у којој је умро.

АНЕГДОТЕ

И ПОВЕРЕЊЕ ИМА ГРАНИЦА

Глумац Дени Кеј, који је познат по томе што свој аутомобил тера лудачком брзином, научио је недавно и да пилотира. Кад је добио летачку дозволу позвао је филмског продуцента Вилијема Геца да лети с њим.

— У реду, пристајем — одговори му Гец. — Али, нећу да се возим с тобом до аеродрома. Тамо ћемо се наћи.

ЈЕЗИК НИЈЕ ВАЖАН

Чувена италијанска глумица Елеонора Дузе гостовала је једном у Паризу. После представе одвели су је у локу председника републике и Феликс Фор јој је срдечно захвалио на уживању које је пружио позоришној публици. Тада му је Дузе испричала да је у почетку представе била мало уплашена.

— Уплашена? Због чега?

— Па, због тога што сам говорила страним језиком.

— Шта, мадам, играли сте на италијанском? — зачуђено ускликну Фор. — Верујте, ваш таленат је толики да ја уопште нисам приметио да не говорите француски.

ПОДСЕТНИК

Амерички историчар Чарлс Тенсил причао је једном да увек држи по неколико папирних новчаница међу листовима Дантеовог „Пакла“.

— Веома сам забораван — објашњава он — и кад сам себе бесно запитам „Где сам, дођавола, оставио тај новац?“ одмах се сетим да је у „Паклу“!

ПРОТЕСТ АКАДЕМИКА

Прихватајући да приме Рене Кьера у Француску академију, академици су поставили само један услов: — Нећемо комичаре!

Због тога су били веома изненађени кад их је у Версају дочекао приликом једног пријема церемонијал-мајстор у костиму из доба Луја XIV. То је у ствари био комичар Морис Тењак, који је баш тог дана у замку снимао за телевизију.

Расположен, Жан Кокто му се обрати:

— Ја протестујем... јер је твој костим много лепши од наших!

Некадашњи страх и трепет америчког Запада умро је мирно у болници

У једној болници у Денверу умро је старац од седамдесет и пет година од запаљења бубрега. Његово име је било Вилијам (Бил) ла Трас. Много природније би било да је пун пустиловина живот завршио већ раније од метка каквог шерифа или полицајца. Јер Вилијам ла Трас је право, али мало познато име некада по злу чувеног Канзас Кида, пљачкаша возова на америчком Западу. Живот овог човека био је такав да би могао, без икаквог дотеривања, да се сними као филм о Дивљем Западу.

Порекло Вили ла Траса је прилично непознато. Све што се зна о њему то је да је рођен у Канзас Ситију, где му је и мајка живела све до пред другог светског рата.

Али утолико је познатија његова „каријера“. Његов први „подвиг“ је био у Ливенворту у Канзасу 1910. године када је ушао у последњи вагон експреса Мисури — Пацифик, са плавом марамом везаном преко лица и са по једним револвером у рукама. Прво је пресекао кабл алармне кочнице, а затим је натерао једног железничког службеника да га проведе кроз цео воз. Успут је опљачкао све путнике, око стотину њих, а једнога који је покушао да му се супротстави, убио је на месту. Сума да које је дошао била је релативно скромна: око 2000 долара у новцу и накита у вредности од неколико хиљада долара.

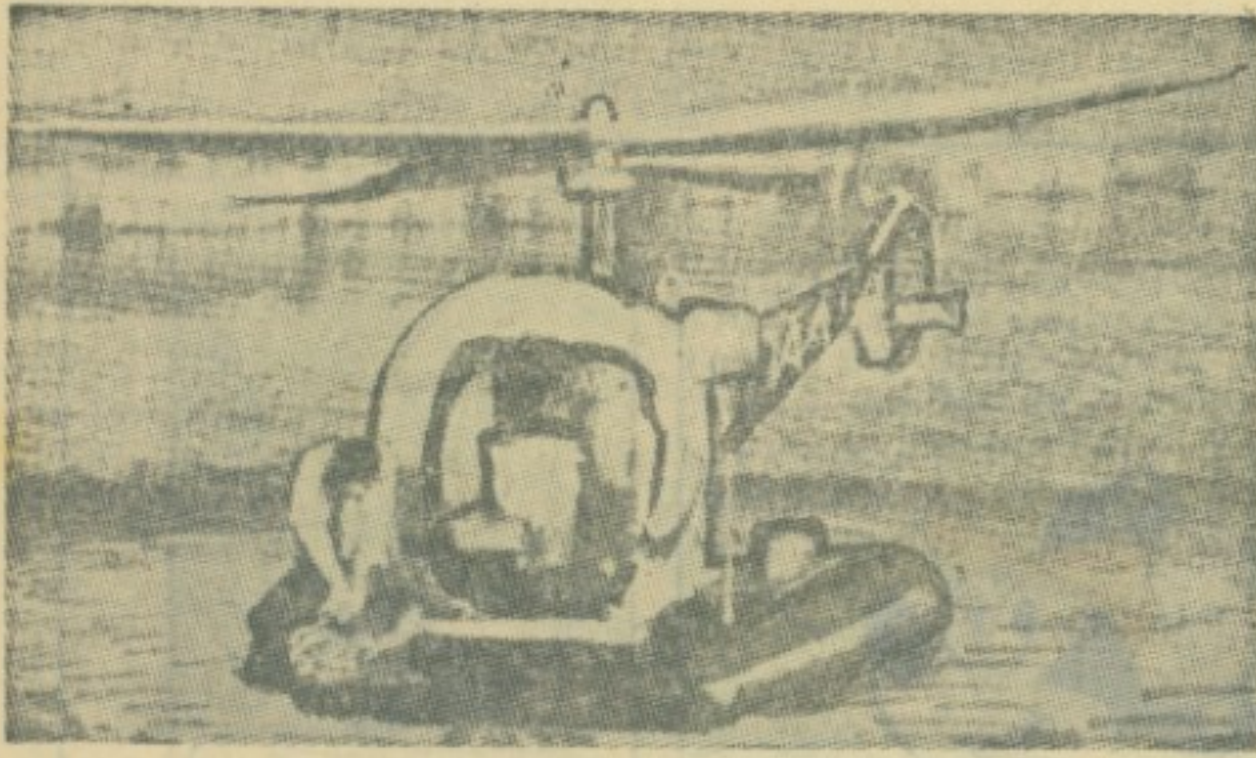
Годину дана касније Канзас Кид је ухапшен у једној

намештој соби у Чикагу где је становао. Одведен је у затвор у Вајану и одатле успео да побегне. Поново је ухапшен и осуђен на двадесет година робије, што је била блага казна с обзиром на недела која је извршио. Међутим, он није био човек који би дуго седео у затвору — издржао је свега четири године и 1915. побегао на начин достојан каубојских филмова. Пошто је увидео да се у САД неће моћи да сакрије, Вили је побегао у Европу и ступио у Легију странаца где је остао за све време рата. Борно се на фронту, истакао се и био одликован. То му је ипак узето у обзир кад се после рата вратио у Америку, јер иако је одмах ухапшен, одлежао је свега шест месеци а затим пуштен на реч. Требало је повремено да се јавља властима да промени начин живота. Другу препоруку је Вили покушао да усвоји, али она прва му се није допадала, па је и пропустио да је учини.

У једном ресторану у Канзас Ситију упознао се са једном лепом рићокосом девојком по имену Хезел Херисон. Одлучио је да се повуче у миран живот — основао је са њом дом у једној кућици у петролејском градићу Елдорадо, у време када је сваки поцао у вези са нафтом доносио паре.

Ипак, један догађај га је спречио да живи и даље поштено. Људи су обавестили месног шерифа да један страњак живи непријављен, и он је пошао да га легитимише, праћен неколицином својих сарадника. Али уместо да отвори врата и да се легитимише, Канзас Кид је отворио ватру на представнике власти. Пуцњава је престала тек ка-

Хеликоптер помаже биолозима

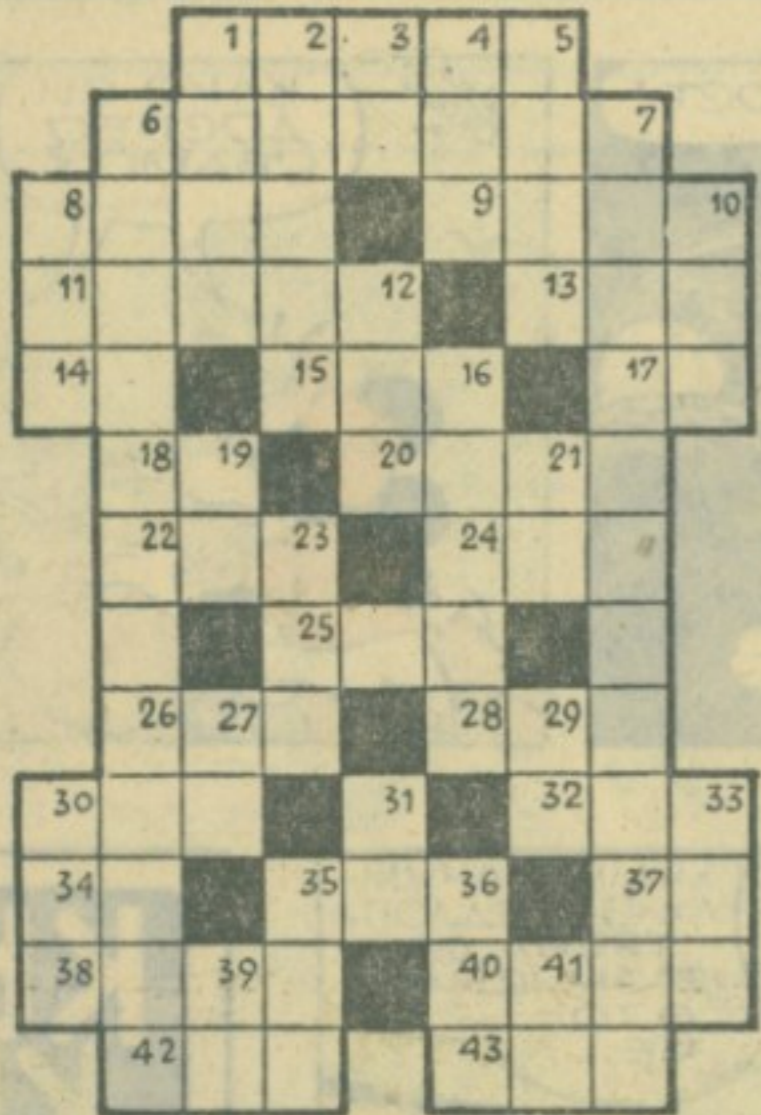
Хватање крупне дивљачи један од њих му удари жиг ради обележавања увек је био тежак, опасан и скуп посао. Највеће муке канадским биолозима је задавао лос. Али су се биолози Симкин и Стоун досетили да за тај посао употребе хеликоптер. Лећећи ниско они из хеликоптера потерају животиње у језеро, а затим док лос беспомоћно плива приближе му се, и

Заштита обезбеђена

У Британији је произведен специјални филтер за цигарете који апсорбује 94% никотина и 79% сагорелих продуката етеричних уља. Ипак он неће утицати на мирис цигарете, те ће пушачи и даље моћи да уживају у ароми, без опасности по своје здравље.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) стил у уметности; 6) савремени амерички књижевник (Ерскин); 8) наша хидроцентрала; 9) спроводник воде с крова; 11) гредујам; 13) јужно воће; 14) предлог; 15) река у Јужној Америци; 17) два сугласника; 18) личност из романа „Павиљон жена“; 20) место у Срему; 22) свеза; 24) пољопривредна алатка; 25) привеска заменица; 26) проналазач парне машине; 28) врста грождња; 30) женски глас; 32) и један и други; 34) лич на заменица; 35) узвик; 37) хемијски знак за сребро; 38) врста мајмуна; 40) украсна биљка; 42) лука у Израелу; 43) престоница старе Аргентине.

Усправно: 1) помоћно оружје Индијанаца или преријских ловаца; 2) варварски народ који је опустошио Бавију; 3) иницијали нашег књижевника („Данга“); 4) показана заменица; 5) град у Немачкој; 6) дело Стевана Јаковљевића; 7) држава у Индокини; 8) језеро у Турској; 10) острво на Јадрану; 12) зимски спорт; 16) хемијски елемент; 19) кошница; 21) хемијски знак за иридијум; 23) острво на Јадрану; 27) коњ; 29) два иста самогласника; 30) узвик; 31) ономатопеја лавеза; 32) некадашња турска титула; 35) птица грабљивица; 36) река у СССР; 39) першун; 41) мера за површину.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) Лапад; 5) Чиле; 6) ам; 8) бара; 10) ај; 12) ара;

13) гуска; 15) дл; 16) пораст; 17) Ист; 19) радио; 20) „Дим“; 22) грм; 23) Тимок; 25) ага; 27) економ; 28) ор; 29) Нерон; 30) три; 31) ан; 32) мако; 33) сто; 35) Кири; 36) стора.

Усправно: 1) лира; 2) ала; 3) пе; 4) да; 5) Чарлс Дикенс; 7) Максим Горки; 8) Вали; 9) бурга; 11) јато; 13) гор; 14) садра; 15) Тимор; 21) моном; 23) „Тена“; 24) Кон; 26) Арио; 30) Тара; 32) мир; 34) ос; 35) ко.

САОБРАЋАЈНЕ НЕСРЕЋЕ КАД НИЈЕ БИЛО МОТОРНИХ ВОЗИЛА

Два Милоша жртве несреће

Изгледа невероватно да су и пре стотину и више година људи страдали од незгода на путу. Не само да су путници били изложени опасности да их нападну друмски разбојници ради пљачке, него се догађало да се коњи поплаше или се сломи осовина или испадне чивија на точковица и — несрећа је неизбежна. Често су се при прелазу набујалих река и потока или преко рђавих и дотрајалих мостова кола превртала и путници страдали.

Дешавало се да на главном Цариградском друму обесни татари својом трком поплаше стоку и створе на путу пометњу и панику. Чак и на путу до Топчидера или до периферије старог Београда, кад су наше прабабе полазиле у неку посету или шетњу, појавило би се по неко дете и стварало забуну. Изгледа сада невероватно да су усред Београда, две познате личности биле жртве

памћење је готово сасвим изгубио (Додатак Поменику М. Ђ. Миличевића стр. 131).

Глумца и књижевника Милоша Цветића такође је 4. децембра 1905. страдао близу железничке станице у Београду. Једне тајне су га закачиле рудом тако несрећно да је у бесвесном стању пренет у болницу. Сутрадан је умро тај наш најстарији уметник, оснивач Народног позоришта и писац „Немање“, трагедије у пет чинова.

ЗАХВАЉУЈУЋИ ТУРИЗМУ

Последњих година је индустрија туризма у Аустрији постао значајан фактор платног биланса и националне привреде. Прошле године Аустрија је од индустрије туризма остварила приход од 5,6 милијарди шилинга док је у 1960. години он износио 4,4 милијарде. Овим средствима могу да се покорију три чет-

вртине аустријског увоза. То значи да туризам остварује више девиза него извоз читаве металургије.

ДАН НЕПУШАЧА

У многим земљама се предумногују разноврсне акције да би се смањило пушење које се сматра као један од узроч-

Тканина од туфа

Туф, глиновита стена, настала од слепог вулканског пепела данас се углавном користи као грађевински материјал али су совјетски хемичари успели да од њега добију и стаклено влакно. Текстилна индустрија је од овог влакна произвела тканину која се по својој лепоти не разликује од свилене и памучних а далеко је трајнија.

Перспективно

На великој изложби „21 столетје“ у граду Ситлу у Сједињеним Државама сликовито је показано како може лепо изгледати будућност уколико не дође до ратних разарања. Али сви експонати не изавајају велико одушевљење посетилаца. На пример онај који показује да ће се људи у идућем столећу углавном хранити дрветом и пауком — јер производња поврћа и меса неће бити довољна да обезбеди исхрану човечанства.

Први пут

Ове зиме је први пут у историји далекоисточне пловидбе упловио конвој бродова у пристаниште Ногалево у Совјетском Савезу, захваљујући ледоломцу „Москва“. Кроз лед Охотског мора он је осам десет дана пробијао за бродове пут од 5,5 хиљада миља. То је омогућило да ове зиме конвоји од око 50 бродова плове овим каналом у оба правца.

Јесће ли век чини да...

... једна група британских биолога извршила је класификацију интелекције животиња према њиховом начину прелажења улица

и путева испред возила која се крећу. На челу њихове табеле на лави се гуска, за њом свиња, мачка — онда човек — а на крају кокошка и пас.

... од свих Европљана Холанђани најмање воле филм. Око 43 процента Холанђана никада не иде у биоскоп.

... иако нема поузда у документу, готово је сигурно да су А-

сирци и Египћани знали за шестар.

... позориште „Глоб“, подигнуто у Лондону 1599. године, у коме је играла позоришна дружина којој је припадао и Шекспир могло је да прими 2.500 до 3.000 гледалаца.

... стари Кинези замишљали су да њихова земља лежи у средишту квадратне плоче и да ову плочу покрива

полукружно небо које се опире на бакарне стубове. Због тога су је они звали Цун Хуа, што значи „средња небеска“.

... прве оперске представе у Љубљани одржане су већ у другој половини 18. века. Извођачи су били италијански оперски ансамбли који су на својим турнејама по Европи гостовали и у Љубљани.

... младунци лава пењу се спретно по дрвећу као мачићи. Међу-

тим, кад одрасту они отежају и ретко се пењу на дрво.

... кад је Београд био још пристаниште римске дунавске флоте и кад је у њему логорovala Флавијева легија, саграђено је прво купатило на ушћу Саве у Дунав.

... поједине битке у време Наполеонових ратова трајале су од 5 до 20 часова. У савремено доба битке трају много дуже — више дана — што је резултат савременог наоружања.

... у току једне утакмице фудбалери и кошаркаши излуче 1 до 2 килограма зноја,

што зависи од спољне температуре и залагања на терену.

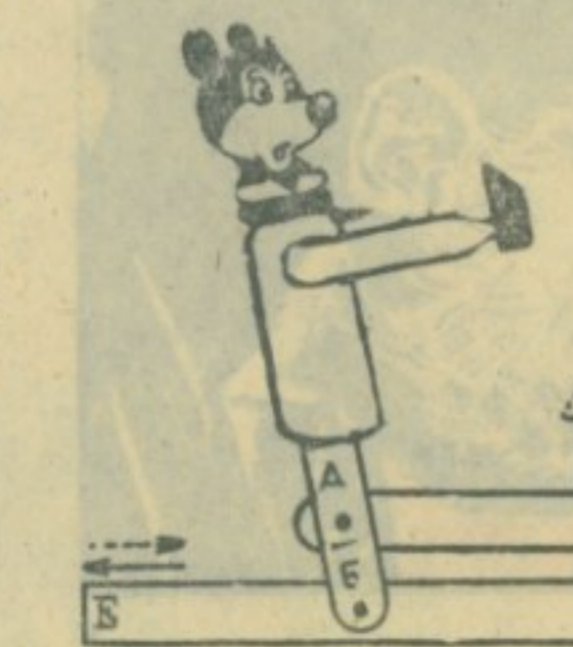
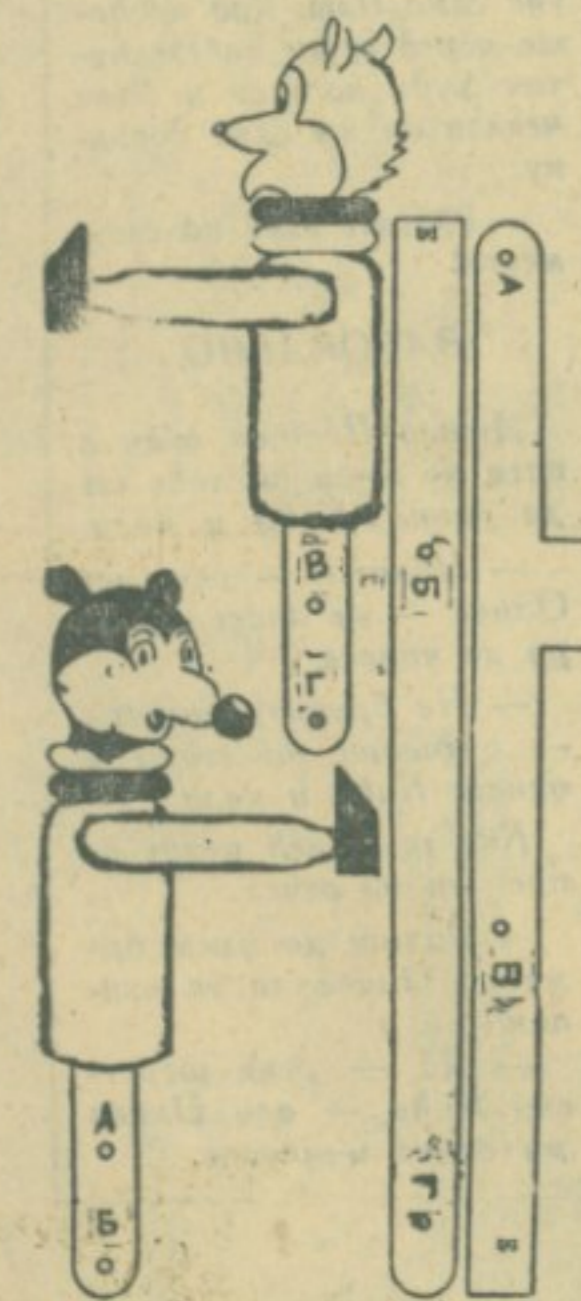
... главна храна широким народним слојевима у старом римском царству били су лук и наут (дељебија).

НАПРАВИ САМ

ИГРА »ЖАКМАР«

Пре 579 година, то јест 1322. француски краљ Шарл VI и војвода од Бургонје Филип Смелни пошли су у освајање Фландрије. Између осталих

крађа које су починили дигнут је и један аутомат назван „Жакмар“ — од Жак и марто: чекић — који је одзвучао часове у кули Куртре. По повратку са војне аутомат је постављен на врху катедрале у Дижону, само са једним додатком — Жак је добио другарицу Жаклину другу аутоматску личност која је откуцавала полу-часове, а они су добили и двоје дете — за четврт часове. И сада још, ова лепа метална фамилија врши већ више од петсто година своју дужност. По угледу на овај аутомат

настала је у Француској играчка „Жакмар“. Ако вам се допада можете је и ви направити вашем млађем брату или сестри. Прекопирајте са нашег цртежа ове две главне личности и ова два држача — на дебљем картону. Учврстите их на тачкама обележеним А, Б, В, Г, а онда ће вам само још остати да крајеве обележене са Е покренете час лево час десно.

Ако хоћете да приликом удара њихових чекића чујете и звук онда нађите неко старо звоно и залепите га на горњи држач картона. Цела играчка ће бити још лепша ако обојите живим бојама вашег Жака и Жаклину.

ОПИТИ ИЗ АКУСТИКЕ

Ови опити помоћи ће вам да лакше схватите рад органа чула слуха.

Опит 1. Кратки звучни таласи, заобилазећи препреке образују такозване звучне сенке.

Затворите једно уво претом. Протима друге руке пукните крај другог, отвореног уха. Ништа нећете чути. Дужина звучних таласа који настају пукнућем прстију износи свега неколико сантиметара. Тако кратки таласи не могу да обину главу и стигну до отвореног уха.

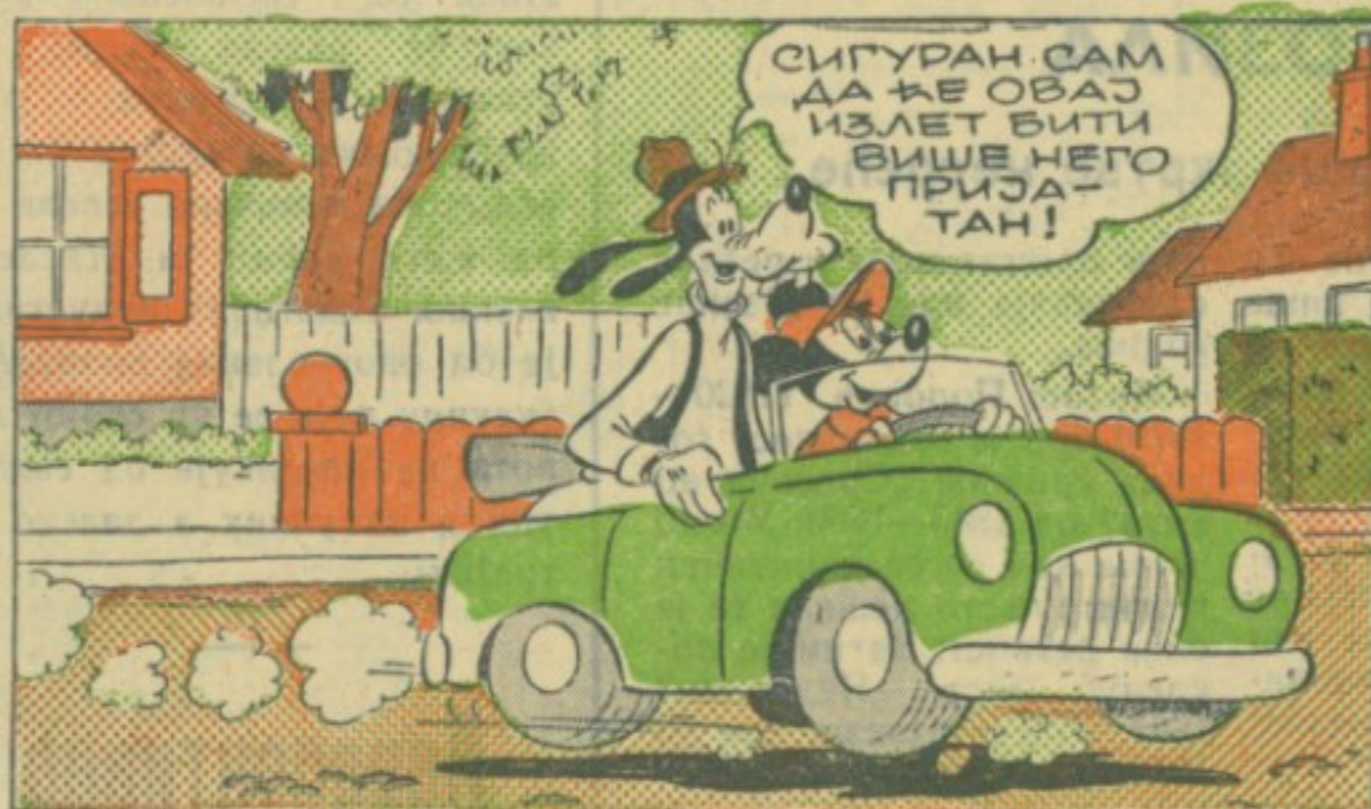
Опит 2. Овај опит не можете извести сами. Нека неко од ваших другова запуши једно уво и затвори очи и нека тада покуша да одреди из кога су га правца позвали. Лако ћете се на тај начин уверити да се правца у коме се налази извор звука може одредити само са оба уха.

Опит 3. Узмите две гумене или пластичне цевчице које се по дужини разликују десетак сантиметара. По један крај сваке од њих заткните у по једно уво, а други њихов крај прислоните уз часовник. Јасно ћете чути да

часовник куца чегле са стране. Ефекат ће се још појачати ако затворите очи. Звучни таласи који се шире кроз краћу цев пре ће стићи до ува. Због тога се добија утисак да звук долази са оне стране на којој се налази краћа цев.

Ква-Ква!

вођење Паја Патак

ПОПАЈ И ШЕФ

— Ви по цео дан славате за столом. Дођите у моју канцеларију — каже шеф Попају.

— Извините, али за вањим столом нећу моћи да засним.

ДОВИТЉИВОСТ

Стајао Паја на аутобуској станици, али кола никако да дођу а свет сталан пристиже. Тада се досети и пренесе стуб на коме је писало „аутобуска станица“ на друго место. Кондуктер заустави аутобус код ознаке и у њега уђе само Паја. Кад прође поред групе забезбедених људи који су и даље чекали он им само довикну:

— Вратите стуб на своје место!

ЗАБОРАВНО

Дошао Попајева отац с пута по мору па хоће он да окупа Кићу и кади.

— Немојте — рече му Олива — не знате ви децу да купате.

— Не брине се ништа — одговори јој стари и однесе Кићу и каду.

Кад га је већ целог опрао он му рече:

— Видиш да цвем брже од Оливе да те окупам!

— Да — рече шетерски Кића — али Олива ми скине и чарапе.